

Belevingsonderzoek Dierproeven December 2009

Een online onderzoek in opdracht van RVD
DPC

Projectleider: Mireille van Twuijver

Uitgevoerd door: Intomart GfK bv

Uw contact: Martin de Bruin

Tel.: +31 (0)35-6258411 / Fax: +31 (0)35-6246532

E-mail: martin.de.bruin@gfk.com

Projectnummer: 23030/P4258

Datum: december 2009

© **Auteursrecht voorbehouden**

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hiervoor genoemde instanties.

INHOUD

			Pagina
MANAGEMENT SUMMARY			5
HOOFDSTUK	1.	INLEIDING	9
	1.1	Achtergrond en doel van het onderzoek	9
	1.2	Opzet en uitvoering	10
	1.3	Wijze van rapporteren	13
	1.4	Certificering	13
HOOFDSTUK	2.	ALGEMENE HOUDING TEN AANZIEN VAN HET TEGENGAAN VAN ZIEKTEN EN HET BEVORDEREN VAN DE VEILIGHEID VAN VOEDSEL, MEDICIJNEN EN STOFFEN	15
HOOFDSTUK	3.	BEOORDELING VAN MIDDELEN OM ZIEKTEN TEGEN TE GAAN, OM VEILIGHEID VAN VOEDSEL, MEDICIJNEN EN STOFFEN TE BEVORDEREN EN MEDICATIE TE ONTWIKKELEN	17
	3.1	Acceptatie van (dier)proeven per doeleinde	17
	3.2	De minst acceptabele (dier)proeven	23
HOOFDSTUK	4.	KENNIS OVER DIERPROEVEN	25
	4.1	Inschatting van de eigen kennis	25
	4.2	Inschatting van het aantal dierproeven	26
	4.3	Kennis van het verbod van dierproeven voor het ontwikkelen van cosmetica	26
	4.4	Kennis van de doeleinden van dierproeven	26
	4.5	Gepercipieerd proefdiergebruik	27
	4.6	Alternatieven voor dierproeven en de toepasbaarheid daarvan	28
HOOFDSTUK	5.	HOUDING TEN AANZIEN VAN DIERPROEVEN	31
	5.1	Is de bevolking bezig met dierproeven?	31
	5.2	Zijn dierproeven noodzakelijk?	31
	5.3	Acceptatie van dierproeven (in het algemeen) per doeleinde	32
	5.4	Invloed van feitelijke kennis op de houding	33

HOOFDSTUK	6.	PROBLEEMEIGENAAR DIERPROEVEN	35
	6.1	Invloed van partijen op het aantal dierproeven en vertrouwen in de partijen	35
HOOFDSTUK	7.	SEGMENTATIE	39
	7.1	Clustering en segmentatie	41
	7.2	Mediagedrag in de segmenten	42

BIJLAGEN:

- Steekproeven en respons
- Vragenlijst
- Beschrijving basis segmentatie

MANAGEMENT SUMMARY

Eind november/begin december 2009 voerde Intomart GfK in opdracht van DPC een opinieonderzoek uit over de beleving van dierproeven onder de Nederlandse bevolking. In totaal hebben 976 respondenten meegewerkt aan dit onderzoek. Daarvan zijn 100 respondenten geïdentificeerd als lid van de groep 'dierenactivisten' (deze mensen hebben ooit deelgenomen aan acties tegen dierenleed). Deze groep is uitgesloten van de analyse. Het doel van het onderzoek was input te genereren voor communicatie rondom het dossier dierproeven gericht op de 'gemiddelde' Nederlander. In dat kader diende dan ook de kennis en houding in de samenleving te worden geïnventariseerd. Omdat de focus is gericht op de 'gemiddelde' Nederlander is op voorhand besloten 'activisten' uit te sluiten van de analyse omdat zowel de opdrachtgever als wij de inschatting maakten dat de 'activisten' buiten het 'gemiddelde' spectrum zouden antwoorden. Die inschatting is door de uitkomsten bevestigd. Door de uitsluiting van de groep 'activisten' wordt vertekening van het beeld van de respondenten die wel onder de noemer 'gemiddelde' Nederlander vallen voorkomen.

Het belang van de doeleinden van dierproeven

Uit het kwalitatieve vooronderzoek (Meggie Pijnappel, 2008)¹ bleek dat burgers het thema dierenwelzijn niet sterk associëren met proefdieren. Dit blijkt ook uit het onderzoek dat we in dit rapport beschrijven: de doelstellingen van dierproeven zijn op zichzelf acceptabel voor de meeste burgers en de middelen om deze doelstellingen te behalen (waaronder dierproeven) zijn dat voor een groot deel ook. Daar staat tegenover dat dieren volgens de burgers in dit onderzoek het meeste lijden in laboratoria en niet in de bio-industrie.

Het testen op gekweekt weefsel is het meest geaccepteerde middel om aan de bovengenoemde doeleinden te werken; testen op grote gewervelde dieren het minst. Mensen met een Christelijke overtuiging hebben wel moeite met gekweekte weefsels. 50+'ers delen dit met hen.

Kennis van dierproeven en proefdieren

De Nederlandse bevolking schat de eigen kennis van het aantal dierproeven in als laag. Dat blijkt naar aanleiding van een controlerende vraag die wij stellen inderdaad een goede constatering: de meerderheid van de burgers die het aandurft om een schatting te geven van het aantal dierproeven per jaar in Nederland schat dit te laag in. Alleen jongeren en burgers die zichzelf als rechts kwalificeren zitten wat beter in de buurt van de ongeveer 600.000 dierproeven die we in Nederland per jaar laten uitvoeren.

De meerderheid van de Nederlandse bevolking weet dat er een verbod is op het houden van dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica. Maar een groot deel (42%) van de bevolking weet het, net als in het vooronderzoek, ook niet.

---

¹ Publieke communicatie over dierproeven; een kwalitatief onderzoek naar de attitudevorming van het algemeen publiek, M.C. Pijnappel, november 2008

De meeste burgers weten dat dierproeven het meest worden ingezet voor tests van geneesmiddelen en wetenschappelijk onderzoek. Net als in het vooronderzoek van Meggie Pijnappel worden muizen, ratten, apen, konijnen en cavia's aangemerkt als de meest bekende proefdieren. Maar circus- en pelsdieren worden in ons onderzoek, in tegenstelling tot het vooronderzoek, niet genoemd. Een muis is voor de meerderheid van de Nederlandse bevolking toch nog echt een plaagdier. Een minderheid, bestaande uit een groot aantal links georiënteerde burgers en jongeren vindt een muis eerder een huisdier.

De wetenschap komt als grootgebruiker van proefdieren, net zoals in het vooronderzoek, in het onderzoek minder negatief naar voren dan men zou denken: er is een groot vertrouwen in de wetenschap als het gaat om het verminderen van het aantal dierproeven.

Uit het vooronderzoek bleek dat er veel kennis is van alternatieven voor dierproeven. Dit moeten we op basis van de huidige resultaten tegenspreken: er blijkt niet veel kennis aanwezig van alternatieven. De meest bekende alternatieven zijn tests op gekweekt weefsel en computersimulaties. Maar deze kennis is maar bekend onder 10 procent van de bevolking of minder.

Houding ten aanzien van dierproeven

De Nederlandse bevolking is niet echt bezig met dierproeven. Over de noodzaak van dierproeven is de bevolking verdeeld. Het is duidelijk dat burgers vinden dat er in Nederland te veel dierproeven worden gehouden. In het algemeen vinden burgers het wel acceptabel om dierproeven te houden voor wetenschappelijk onderzoek naar ziekten, of naar de werking van geneesmiddelen, of naar de veiligheid van voedingsmiddelen. Minder acceptabel vinden burgers dierproeven ten behoeve van onderwijsdoeleinden.

Tijdens het vooronderzoek is naar voren gekomen dat er behoefte is aan informatie over het nut en de noodzaak van dierproeven. Deze behoefte komt in het huidige onderzoek minder naar voren. Er is misschien wel behoefte aan informatie over dierproeven, maar burgers rapporteren weinig informatiezoekgedrag. We kunnen hieruit afleiden dat informatie over dierproeven geen 'haal informatie' is; eerder 'breng informatie'.

Als wij feitelijke informatie bieden over de werkelijke verdeling van het aantal dierproeven over de doeleinden (bestrijding van ziekten, et cetera), dan verandert het standpunt over dierproeven niet veel. Een van de verklaringen hiervoor kan zijn dat burgers de verdeling redelijk goed inschatten. De werkelijke verdeling is dus geen echte verrassing.

Uit het vooronderzoek bleek dat respondenten een vrij reëel beeld hebben van de omstandigheden waaronder dierproeven worden uitgevoerd. Dit hebben we in dit onderzoek niet kunnen vaststellen. Er wordt wel gedacht dat er door dieren meer geleden wordt in laboratoria dan in de bio-industrie. We weten niet of dit een misvatting is of niet. Hoe dan ook, burgers hadden in het vooronderzoek belangrijke ethische bezwaren tegen dierproeven en deze komen bij ons onderzoek ook naar voren. De grootste informatiebehoefte is, denken wij, ethisch of moreel van aard. In een afweging kiezen de meeste burgers namelijk eerder voor dierproeven dan voor een stop op medische vooruitgang. Dit soort afwegingen lijken voor het grootste deel van de bevolking uiteindelijk belangrijker dan het gevoel dat mensen hebben voor dieren, een enkele uitzondering daargelaten (zie de segmentatie).

Bij de morele of ethische overwegingen zijn de volgende factoren van belang:

- doel of nut van de dierproeven;
- de bejegening van dieren (lijden ze niet teveel);
- wat er gebeurt met dieren nadat de proeven zijn gehouden.

De invloed van stakeholders op het aantal dierproeven

De wetenschap heeft volgens burgers de meeste invloed op het aantal dierproeven, net zoals in het vooronderzoek, gevolgd door de industrie en de overheid. In de laatste twee partijen hebben burgers niet veel vertrouwen als het gaat om het terugdringen van het aantal dierproeven. In de dierenbescherming hebben burgers meer vertrouwen, gevolgd door – verrassend genoeg – de wetenschap. Er is weinig vertrouwen in de overheid en de volksvertegenwoordiging als het om het terugdringen van dierproeven gaat. Het geregistreerde weinige vertrouwen dat wordt getoond in de volksvertegenwoordiging is in tegenspraak met het vooronderzoek. Dat kan worden verklaard uit het feit dat het nu om de volksvertegenwoordiging als geheel gaat; niet om specifieke politieke partijen.

Segmentatie

Het doel van dit rapport is om haakjes te bieden voor de communicatie rondom het dossier dierproeven. We hebben daarom bekeken of er een segmentatie mogelijk is op basis van factoren als kennis, houding, vertrouwen in de overheid en persoonlijke betrokkenheid bij dierproeven. Op basis van clusteranalyses komen we tot een indeling naar 4 hoofdgroepen.

- **Geïnformeerd kritisch over dierproeven.** In dit segment (31% van de ondervraagden) vinden we burgers die, ook al voelen zij dit niet zo, het meest op de hoogte zijn van dierproeven van alle groepen. Zij zijn ook redelijk geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven. Dat verklaart misschien hun kritische houding ten aanzien van de overheid. Ze zijn neutraal over hun acceptatie voor het houden van dierproeven. Wij denken, vanuit hun interesse en hun houding, dat deze groep bevattelijk is voor informatie van de overheid of van andere partijen.
- **Onverschillig over dierproeven.** In dit segment (28% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich slecht op de hoogte voelen en dat ook zijn. Ze zijn dan ook niet geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven. Ze zijn geneigd om de opstelling van de overheid te bekritisieren. Ze accepteren dierproeven volledig. Deze groep zal informatie over dierproeven geen blik waardig keuren, denken wij.
- **Dierproeven als noodzakelijk kwaad.** In dit segment (26% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich min of meer op de hoogte voelen van dierproeven, maar die minder zijn dan de eerste groep. Ze zijn redelijk geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven, maar hebben geen besliste mening over de opstelling van de overheid. Ze accepteren dierproeven en zijn daar zelfs voor als het om de ontwikkeling van medicijnen tegen ernstige ziekten gaat. Deze groep is, denken wij, minder bevattelijk voor beïnvloedende informatie van de overheid of andere partijen dan de vorige groep.

- **Anti dierproeven.** Ook in deze groep (15% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich min of meer op de hoogte voelen van dierproeven, maar die dit minder zijn dan de eerste groep. Ze zijn wel zeer geïnteresseerd en zijn ook kritisch over de opstelling van de overheid. Ze accepteren dierproeven nauwelijks, zelfs niet als het om de ontwikkeling van medicijnen tegen ernstige ziekten gaat. Deze groep is, denken wij het minst bevattelijk voor beïnvloedende informatie van de overheid. Waarschijnlijk zijn ze wel bevattelijk voor informatie van andere partijen.

Vrouwen en jongeren zijn relatief veel vertegenwoordigd in de segmenten die kritisch staan tegenover dierproeven. Lager opgeleiden blijken ook meer vertegenwoordigd te zijn onder de tegenstanders dan onder de voorstanders. Hoger opgeleiden en mannen blijken het meeste begrip te kunnen opbrengen voor de noodzaak van dierproeven. Politiek rechts georiënteerde burgers blijken redelijk nuchter te staan tegenover dierproeven. Ze beschouwen dierproeven min of meer als noodzaak. Meer gedetailleerde informatie over de achtergronden van de segmenten kan worden aangetroffen in hoofdstuk 7.

Conclusie

De kennis die wij aan hebben geboden (over de werkelijke verdeling van dierproeven over doeleinden als het ontwikkelen van medicijnen, testen van vaccinaties en dergelijke) heeft niet veel effect gehad op het oordeel over dierproeven (de houding) van de respondenten. Dat is waarschijnlijk zo omdat dit kennis betrof die voor een groot deel al aanwezig was.

We sluiten niet uit dat het aanbieden van informatie over ethische keuzes (de bestrijding van ziekten versus dierenwelzijn) invloed kan hebben. Ook informatie over de omstandigheden waaronder dierproeven worden uitgevoerd zou positief kunnen werken, mits de omstandigheden duidelijk gunstiger zijn dan de omstandigheden in andere sectoren waar dieren worden gehouden. Het nogmaals bevestigen van het verbod op dierproeven ten behoeve van de ontwikkeling van cosmetica zou positief kunnen werken. Veel burgers zijn hier toch niet voldoende op de hoogte en zijn er wel erg tegen. Ook informatie over alternatieven voor dierproeven kunnen een positieve rol spelen in de meningsvorming over dierproeven, mits het een alternatief is dat op korte termijn een drastische vermindering kan betekenen.

De groep burgers die geïnformeerd kritisch is over dierproeven zien wij als groep waarin de overheid de meeste kans heeft om door middel van communicatie een positieve houding ten aanzien van dierproeven te behouden dan wel te bewerkstelligen. Een stellingname van de overheid kan de kritische houding beïnvloeden. Ze zijn momenteel nog het meest neutraal over dierproeven. De morele keuze tussen de ontwikkeling van medicatie en dierenwelzijn valt nu nog ten gunste uit van het eerste. Maar door de interesse in dierproeven en de mate van nieuwsgierigheid naar dit onderwerp, zou deze keuze in de toekomst wel eens anders kunnen uitpakken.

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond en doel van het onderzoek

In opdracht van DPC heeft Intomart GfK een kwantitatief onderzoek uitgevoerd over dierproeven onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking.

Tot op heden vindt op beperkte schaal communicatie plaats over dierproeven, met name door een aantal antidierproef groeperingen. Hierdoor kan het publiek wellicht een wat eenzijdig beeld krijgen over het thema. De rijksoverheid vindt het belangrijk dat er meer wordt gecommuniceerd over dierproeven, zodanig dat er op basis van feitelijke informatie een genuanceerd beeld over dierproeven kan worden opgebouwd. Het huidige onderzoek zal input leveren voor een communicatiestrategie rond dierproeven.

Er is niet veel bekend van de beleving van burgers over dierproeven. Om die reden heeft stagiaire Meggie Pijnappel van de universiteit van Utrecht in 2008 een verkennend kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de houding en kennis (en misvattingen) over dierproeven. Intomart GfK heeft deze focusgroepen uitgevoerd. De opdrachtgever was het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS).

De hoofdvraag in dat onderzoek was: "Wat is de attitude van het algemeen Nederlandse publiek ten aanzien van dierexperimenteel onderzoek?". De resultaten van dit onderzoek laten zien dat in de discussie over dierproeven emotionele aspecten overheersen. Kennis over het hoe, wat en waarom van dierproeven is niet altijd aanwezig en wordt vaak ook niet nodig geacht om een oordeel te hebben. Daarom ontstaan er misvattingen rond de doelen van dierproeven en over de definitie van dierproeven.

In de huidige studie wordt voortgebouwd op de bevindingen uit het onderzoek van Pijnappel. De centrale vragen van het huidige onderzoek zijn wat de houding ten aanzien van dierproeven is onder de 'gemiddelde' Nederlander, wat hij ervan weet en aan welke kennis het hem ontbreekt. Het onderzoek moet haakjes leveren voor de communicatie rondom dierproeven en inzicht geven in de aanwezigheid van eventueel specifieke doelgroepen. Om antwoord te zoeken op deze vragen heeft het Ministerie van VWS de onderzoeksaanvraag via de Dienst Publiek en Communicatie (DPC) opgesteld. Intomart GfK heeft de opdracht gekregen om deze vragen te beantwoorden.

Op de achtergrond speelt er een probleemverkenning rond het dossier dierproeven. Deze is uitgevoerd door beleidsambtenaren van VWS, het (beoogd) hoofd NKCA²; en een onderzoeksadviseur en communicatieadviseur van DPC. De uitkomsten van deze probleemverkenning zijn meegenomen in de vragenlijst van dit onderzoek.

---

² Het NKCA staat voor het Nationaal Kennis Centrum Alternatieven voor Dierproeven.

1.2 Opzet en uitvoering

Methodes

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruik gemaakt van het middel online onderzoek. De respondent krijgt via e-mail een uitnodiging voor het onderzoek; in de e-mail is een link opgenomen naar de vragenlijst. Door op de link te klikken opent het onderzoek automatisch en kan de respondent zelf via de computer de vragenlijst invullen. De vragenlijst is in overleg met de opdrachtgevers van dit onderzoek opgesteld.

Steekproeven en respons

De steekproef is representatief voor de Nederlandse populatie van 15 jaar en ouder naar de variabelen geslacht, leeftijd en opleiding. In totaal hebben 1076 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. Daarvan zijn 100 respondenten geïdentificeerd als lid van de groep 'dierenactivisten' (deze mensen hebben ooit deelgenomen aan acties tegen dierenleed). Deze groep is uitgesloten van de analyse. Het doel van het onderzoek was input te genereren voor communicatie rondom het dossier dierproeven gericht op de 'gemiddelde' Nederlander. In dat kader diende dan ook de kennis en houding in de samenleving te worden geïnventariseerd. Omdat de focus is gericht op de 'gemiddelde' Nederlander is op voorhand besloten 'activisten' uit te sluiten van de analyse omdat zowel de opdrachtgever als wij de inschatting maakten dat de 'activisten' buiten het 'gemiddelde' spectrum zouden antwoorden. Die inschatting is door de uitkomsten bevestigd. Door de uitsluiting van de groep 'activisten' wordt vertekening van het beeld van de respondenten die wel onder de noemer 'gemiddelde' Nederlander vallen voorkomen. In tabel 1.2 (op de volgende bladzijde) geven we de samenstelling van de (overgebleven) steekproef weer.

Tabel 1.2: Samenstelling steekproef

	Ongewogen	Gewogen
Geslacht		
- man	52%	49%
- vrouw	48%	51%
Leeftijd		
- 15-24 jaar	13%	15%
- 25-34 jaar	15%	15%
- 35-49 jaar	29%	29%
- 50 plus	43%	41%
Opleiding		
- laag	18%	20%
- midden	51%	51%
- hoog	31%	30%
Politieke voorkeur		
	39%	
• Links	61%	
• Rechts		
Geloofsovertuiging		
• Niet gelovig	55%	
• Christelijk	40%	
• Islamitisch	0,2%	
• Overige geloven	2%	
• Wil niet zeggen	2%	
NB:		
-	Op politieke voorkeur en geloofsovertuiging is niet gewogen	
-	Als percentages niet optellen tot 100, dan wordt dit veroorzaakt door afrondingsverschillen	
-	de percentages van mensen die een ander geloof hebben dan het christelijke zijn dermate laag, dat we deze niet konden meenemen in de cijfers. We vergelijken wel christelijk met niet gelovig	

Veldwerk

De vragenlijst kon worden ingevuld in de periode van vrijdag 27 november tot en met dinsdag 1 december. Het 'interview' duurde ongeveer 10 minuten. Respondenten ontvingen een kleine financiële vergoeding. Intomart GfK onderschrijft de ESOMAR richtlijnen bij de uitvoering van het veldwerk.

Vragenlijst

Zoals uit de briefing al bleek, is het onderwerp 'dierproeven' een gevoelig onderwerp. Wij zijn daarom niet 'met de deur in huis gevallen' en hebben het onderwerp uitgesteld totdat de eerste meningen en oordelen over de noodzaak om dierproeven toe te passen bekend waren.

Allereerst hebben we de opinie bevestigd over (wetenschappelijke) middelen om ziekten mee terug te dringen. Hoe belangrijk vinden respondenten dat dit wordt gedaan en welke middelen (waaronder dierproeven) zijn hierbij geoorloofd? Hetzelfde geldt voor de veiligheid van geneesmiddelen, ons dagelijks voedsel, en cosmetica: vinden mensen het belangrijk dat deze veiligheid gewaarborgd is en welke middelen (waaronder dierproeven) zijn hierbij geoorloofd? Bij de middelen die volgens respondent niet geoorloofd zijn, hebben we de redenen hiervoor in een open vraag geïnventariseerd.

Vervolgens hebben we het onderwerp 'dierproeven' wel op de agenda gezet: in hoeverre zijn respondenten op de hoogte van het aantal dierproeven dat er in Nederland wordt gehouden (zeer goed op de hoogte tot in het geheel niet op de hoogte). Degenen die goed tot zeer goed op de hoogte zijn is een open doorvraag gesteld: 'Hoeveel is het dan'? Ook is aan deze respondenten gevraagd of het aantal dierproeven volgens hen de afgelopen jaren gestegen, gelijk gebleven of gedaald is.

Aan alle respondenten is vervolgens gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met de stelling dat dierproeven noodzakelijk zijn voor onze maatschappij. Daarna is gevraagd welk deel van de dierproeven volgens hen wordt gebruikt voor welke doeleinden: fundamenteel onderzoek naar ziekten (volgens de informatie in de bijlage is dat 45%), testen van medicijnen (45%), testen van voedingsmiddelen en cosmetica (5%) en onderwijs en diagnose (5%). Deze is gesteld door de doeleinden te laten rangschikken op volgorde van aandeel in het gebruik: de eerstgenoemde vertegenwoordigt het grootste aandeel, et cetera. We hebben de respondenten vervolgens geconfronteerd met de werkelijke cijfers en gevraagd of hun mening over dierproeven daardoor is beïnvloed in positieve of negatieve zin (zeer positief tot zeer negatief).

We hebben daarna de bekendheid van de 'alternatieven' voor proefdiergebruik en de mening daarover bevestigd: meer onderzoeksresultaten boeken met minder proefdieren, ongerief bij dieren verminderen, weefselweekmethoden (en proeven daarop), gebruik van ongewervelde dieren en gebruik van computersimulaties.

In vogelvlucht zijn de onderwerpen die in de vragenlijst aan de orde komen:

- algemene houding ten aanzien van het tegengaan van ziekten en het bevorderen van de veiligheid van voedsel, medicijnen en stoffen;
- beoordeling van middelen om ziekten tegen te gaan, om veiligheid van voedsel, medicijnen en stoffen te bevorderen en medicatie te ontwikkelen;
- kennisvragen over dierproeven;
- houdingsvragen over dierproeven;
- kennisvragen over alternatieven voor dierproeven;
- inschatting van de invloed van stakeholders op dierproeven en het vertrouwen in de stakeholders.

1.3 Wijze van rapporteren

De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn in dit rapport in grafieken, tabelvorm of tekstueel weergegeven. De gevonden percentages zijn tweezijdig getoetst op significante verschillen. Er wordt alleen melding gemaakt van verschillen, wanneer deze significant zijn op het niveau van $p < 0,05$.

We hechten eraan om te vermelden dat, daar waar de som van percentages geen 100 procent bedraagt, dit wordt veroorzaakt door afrondingsverschillen. In de grafieken wordt telkens met witte cijfers de top-2 (de 2 hoogste scores in een groen vlak) en de bottom-2 (de 2 laagste scores in een rood vlak) weergegeven.

In de vragenlijst zijn enkele open vragen opgenomen waarbij de respondenten zelf een antwoord dienden in te typen. Open antwoorden worden in dit rapport letterlijk weergegeven. Dit is gedaan om de authenticiteit van de antwoorden te behouden.

Bij dit rapport hoort een aparte bijlage waarin de tabellen en open antwoorden zijn opgenomen.

1.4 Certificering

Het onderzoek is uitgevoerd door Intomart GfK volgens het kwaliteitssysteem van Intomart GfK, dat is gecertificeerd volgens de normen van NEN-EN-ISO 9001, ISO 20252 en ISO 26362. Daarnaast onderschrijft Intomart GfK de gedragsregels van E.S.O.M.A.R.–ICC (European Society for Opinion and Market Research), is Intomart GfK lid van de MOA, de MarktOnderzoek Associatie en beschikt zij over de CKZ (Centrum Klantervaring Zorg) accreditatie.

Het is toegestaan de uitkomsten van onderzoek extern te publiceren. Wel dient in dat geval bij de onderzoeksresultaten als bron "Intomart GfK <opleveringsmaand en jaar onderzoek>" vermeld te worden.

Exclusiviteit van verzamelde gegevens is gebaseerd op de Gedragscode van de MOA, art. 9 (zie <http://www.moaweb.nl>).

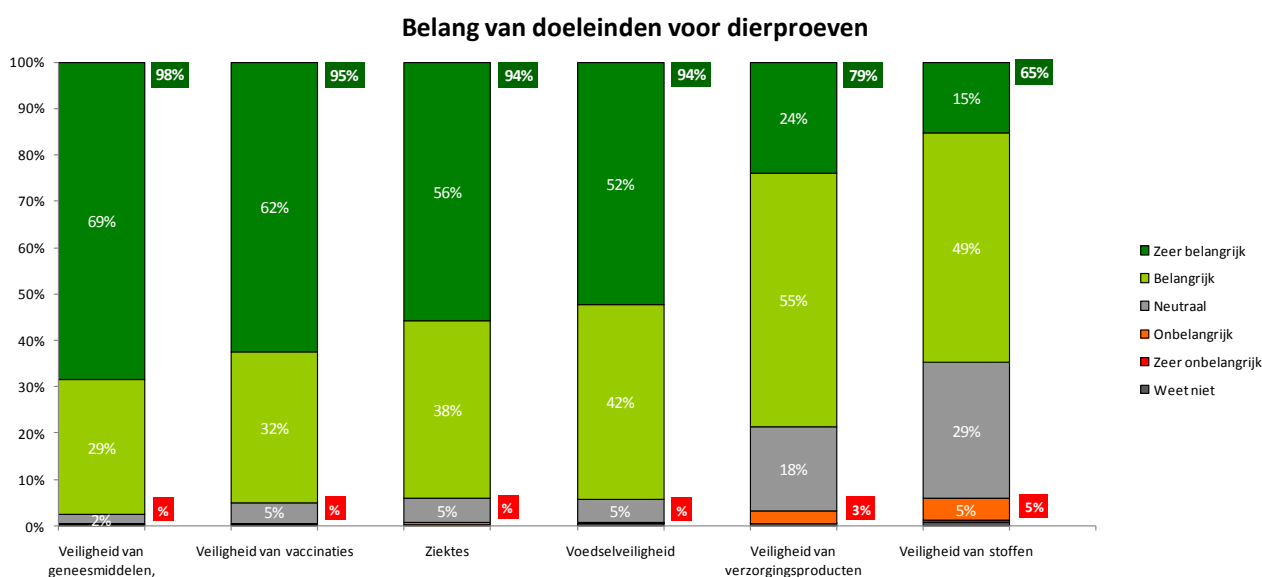

2. ALGEMENE HOUDING TEN AANZIEN VAN HET TEGENGAAN VAN ZIEKTEN EN HET BEVORDEREN VAN DE VEILIGHEID VAN VOEDSEL, MEDICIJNEN EN STOFFEN

De respondenten zijn aan het begin van de vragenlijst in staat gesteld om het belang van verschillende doeleinden aan te geven waarvoor dierproeven worden (of in het geval van verzorgingsproducten of cosmetica – werden) ingezet. Het gaat hierbij om:

- het tegengaan van ziektes;
- de bevordering van de veiligheid van geneesmiddelen;
- de bevordering van voedselveiligheid;
- de bevordering van de veiligheid van verzorgingsproducten;
- de bevordering van de veiligheid van vaccinaties;
- de bevordering van de veiligheid van stoffen.

Het woord dierproeven is daarbij overigens niet in de mond genomen. Dit, om de antwoorden hierop niet te beïnvloeden. In onderstaande grafiek hebben we de doeleinden in volgorde van gepercipieerd belang gesorteerd (van links naar rechts).

Uit de antwoorden blijkt dat de Nederlandse bevolking al deze doeleinden van (groot) belang vindt. De meeste burgers vinden het van belang om de veiligheid van geneesmiddelen te bevorderen.

- Vrouwen vinden dit zelfs iets belangrijker dan mannen.

De doelstelling die daarna door de meeste burgers van belang wordt gevonden is het bevorderen van de veiligheid van vaccinaties.

- Ook dit vinden meer vrouwen belangrijk dan mannen. Ouderen (50+) vinden de veiligheid van vaccinaties ook belangrijker dan jongeren (15 – 34).

In het rijtje van belangrijke doeleinden volgt de voedselveiligheid op de derde plaats.

- Ook hier vinden vrouwen dit belangrijker dan mannen en 50+'ers vinden dit belangrijker dan burgers die jonger zijn dan 50. Daarna volgt het tegengaan van ziekten; 50+'ers vinden dit beduidend belangrijker dan burgers van 15 – 34 jaar. Tot zover de doeleinden waarvan meer dan 90 procent van de bevolking vindt dat ze (zeer) belangrijk zijn.

Minder belangrijk wordt de veiligheid van verzorgingsproducten (cosmetica) gevonden (79% (zeer) belangrijk).

- Vrouwen vinden dit belangrijker dan mannen en 50+'ers vinden dit belangrijker dan burgers van 15 – 24 en van 35 – 49 jaar.

Nog iets minder belangrijk is de veiligheid van stoffen: deze wordt door een meerderheid van 65 procent wel van (groot) belang gevonden.

- 35+'ers vinden dit belangrijker dan burgers van onder de 35 jaar.

3. BEOORDELING VAN MIDDELEN OM ZIEKTEN TEGEN TE GAAN, OM VEILIGHEID VAN VOEDSEL, MEDICIJNEN EN STOFFEN TE BEVORDEREN EN MEDICATIE TE ONTWIKKELEN

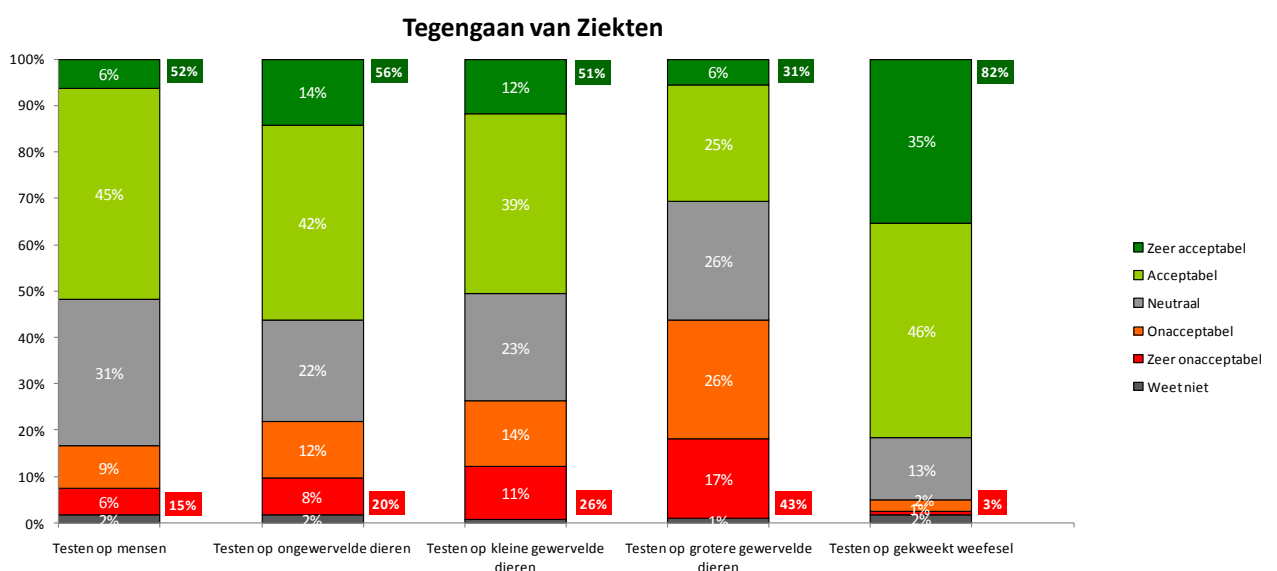
3.1 Acceptatie van (dier)proeven per doeleinde

Na de eerste verkenning van het belang dat burgers hechten aan het nastreven van de doeleinden voor dierproeven, hebben we gevraagd welke middelen volgens hen acceptabel zijn om deze doeleinden mee te bereiken, waaronder dierproeven. Het gaat hierbij om:

- testen of onderzoek op mensen;
- testen of onderzoek op ongewervelde dieren (bijvoorbeeld slakken);
- testen of onderzoek op kleine gewervelde dieren (bijvoorbeeld muizen);
- testen of onderzoek op grotere gewervelde dieren (bijvoorbeeld apen);
- testen of onderzoek op gekweekt weefsel (bijvoorbeeld niercellen).

Per doeleinde (te weten: het tegengaan van ziekten, de bevordering: van de veiligheid van geneesmiddelen, van voedselveiligheid, van de veiligheid van verzorgingsproducten, van de veiligheid van vaccinaties en de veiligheid van stoffen) is gevraagd hoe acceptabel burgers het middel vinden. In onderstaande grafieken tonen wij het resultaat. We behandelen deze thema's op volgorde van meest geaccepteerd tot minst geaccepteerd. We beginnen met het tegengaan van ziekten. Dit is het meest geaccepteerde doel van dierproeven.

Overigens: het meest geaccepteerde middel voor alle doeleinden is het testen op gekweekt weefsel. Het minst geaccepteerde middel is het testen op grote gewervelde dieren.

Veel burgers (82%) vinden het acceptabel dat voor het tegengaan van **ziekten** testen of onderzoek op gekweekte weefsels worden gehouden.

- Er zijn meer mannen die dit acceptabel dan vrouwen. Er zijn minder burgers met een Christelijke overtuiging die dit acceptabel vinden dan mensen zonder religieuze overtuiging. Er zijn meer middelbaar of hoger opgeleiden die dit acceptabel vinden dan lager opgeleiden.

De acceptatiegraad daalt bij het toepassen van tests of onderzoek op ongewervelde dieren (56% van de bevolking vindt dit (zeer) acceptabel).

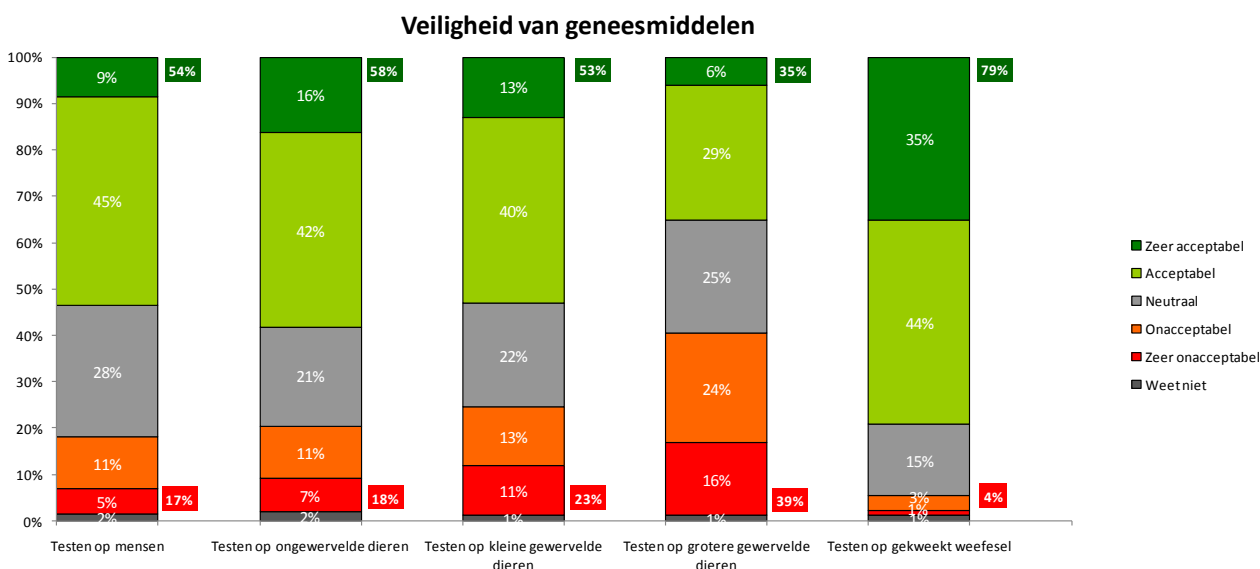
- Ook hier zijn er meer mannen te vinden die het acceptabel vinden dan vrouwen. Jongeren (15 – 24) zien er minder heil in dan 35+’ers. Burgers die zichzelf als (politiek) ‘rechts’ beschouwen vinden het in de regel meer acceptabel dan burgers die zichzelf als ‘links bestempelen. De laatste groep staat er meer neutraal tegenover.

Daarna is het testen of onderzoek op mensen het meest acceptabele middel om ziekten tegen te gaan (52%).

- Er zijn meer mannen die dit vinden dan vrouwen en middelbaar en hoger opgeleiden vinden dit ook sterker dan lager opgeleiden. Ook burgers die zichzelf te boek stellen als rechts vinden dit meer dan burgers die zichzelf als links bestempelen. Bijna evenzeer geaccepteerd is het testen of onderzoek op kleine gewervelde dieren (geaccepteerd door 51%). Jongeren accepteren dit middel minder dan 35+’ers; rechtse burgers meer dan linkse burgers.

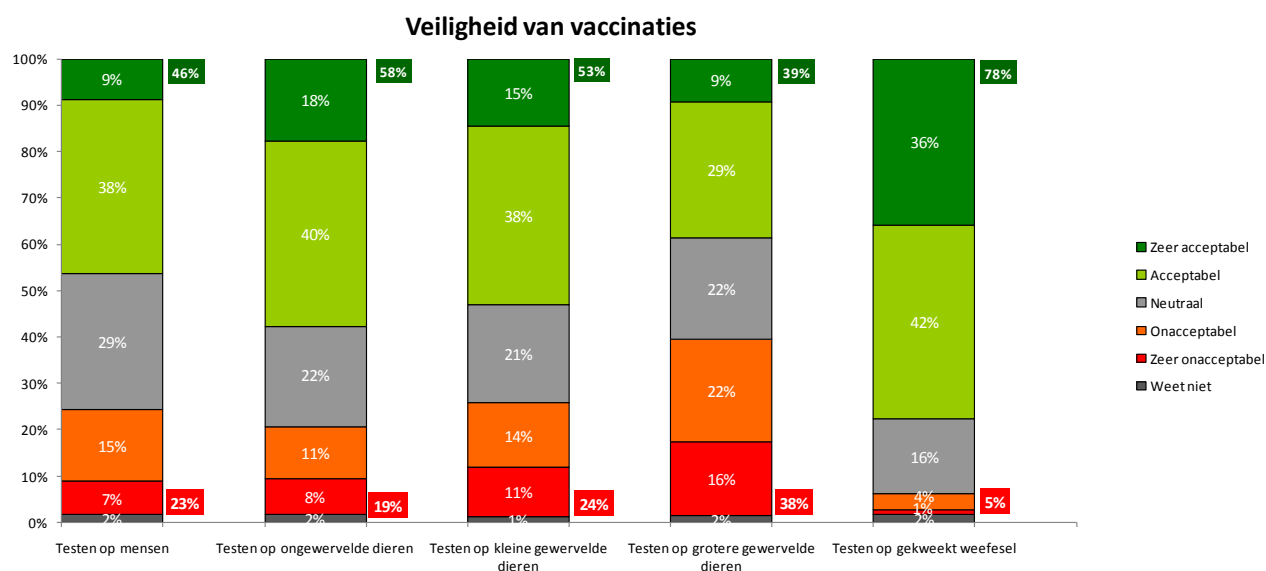
Het testen of onderzoek op grote gewervelde dieren is het minst geaccepteerde middel voor het tegengaan van ziekten. Een minderheid van 31 procent vindt dit geaccepteerd.

- Mannen vinden het in de regel beduidend meer acceptabel dan vrouwen, en rechtse burgers meer dan linkse. Jongeren vinden dit middel het minst acceptabel (50% van hen vindt het (zeer) onacceptabel).

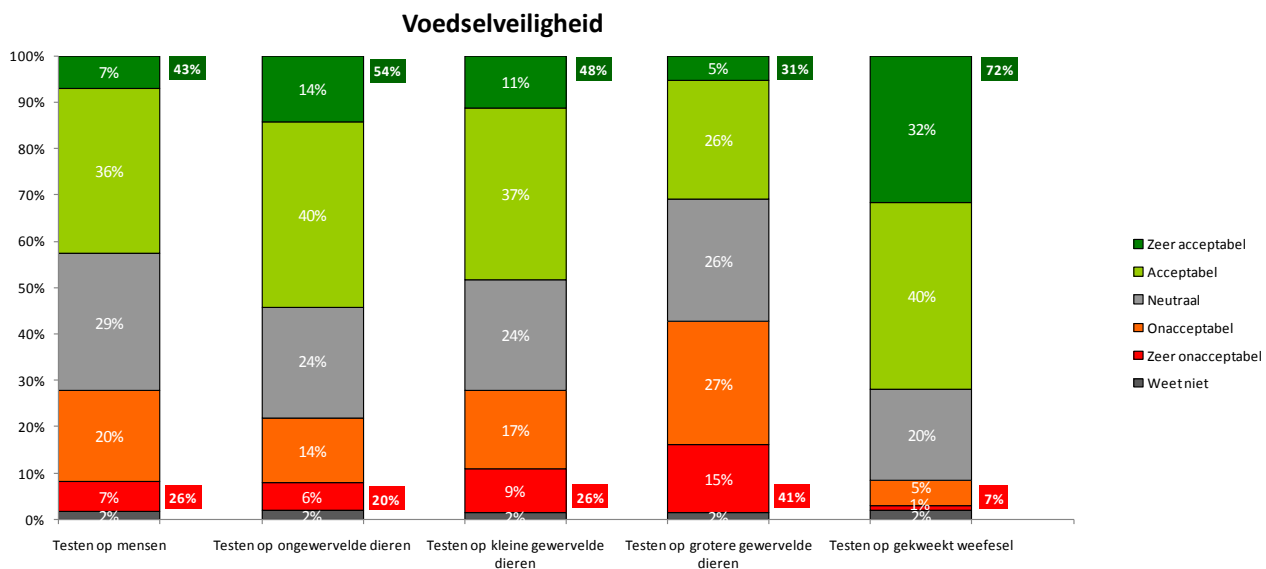
Bij de bevordering van de veiligheid van **geneesmiddelen** zien we ongeveer hetzelfde patroon: tests op gekweekt weefsel zijn het meest geaccepteerd, gevolgd door tests op ongewervelde dieren, op mensen, op kleine gewervelde dieren en ten slotte op grotere gewervelde dieren.

- Mannen hebben met alle middelen minder moeite dan vrouwen, middelbaar en hoger opgeleiden minder dan lager opgeleiden en rechtse burgers minder dan linkse burgers. Burgers met een Christelijke levensovertuiging hebben meer moeite met tests op gekweekt weefsel en onderzoek op mensen.

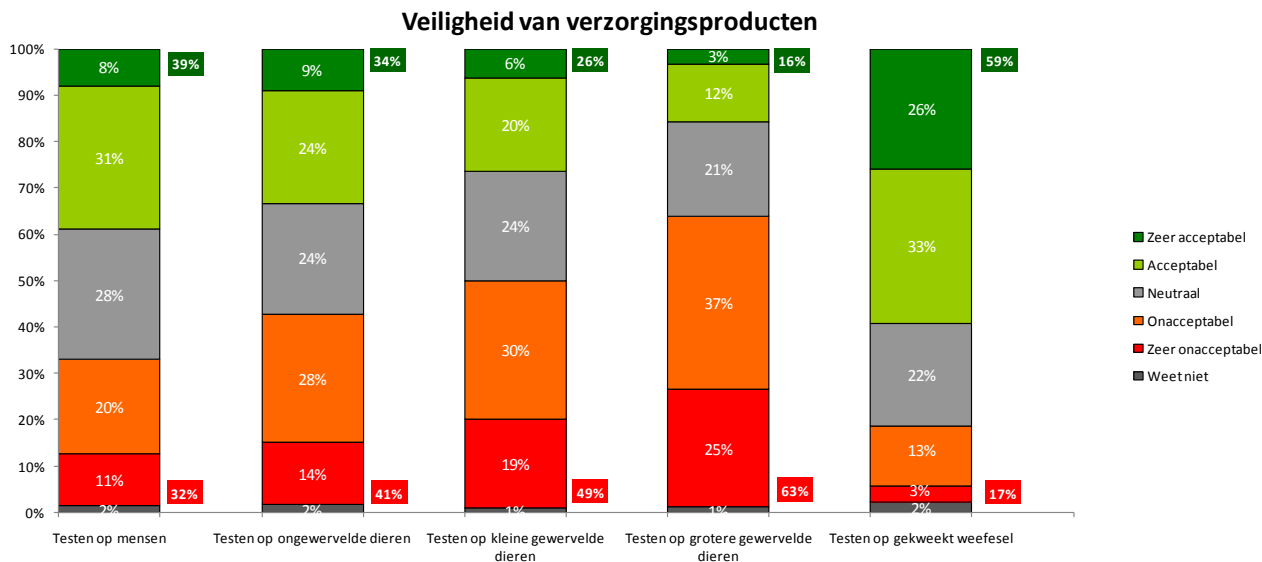
Ook voor het bevorderen van de veiligheid van **vaccinaties** zijn tests op gekweekt weefsel het meest geoorloofd (78% van de burgers vindt dit). Daarna het meest geoorloofd zijn: tests op ongewervelde dieren, tests op kleine gewervelde dieren, onderzoek op mensen en onderzoek op grotere gewervelde dieren.

- Mannen vertonen ook hier een grotere acceptatiegraad voor deze middelen dan vrouwen. In de leeftijdsgroep onder de 35 jaar vinden we minder burgers die het acceptabel vinden om tests op kleine gewervelde dieren uit te voeren, en zo ook op grotere gewervelde dieren. Hoger opgeleiden accepteren tests op gekweekt weefsel, kleine gewervelde dieren, mensen en grote gewervelde dieren in meer gevallen dan lager opgeleiden. Burgers met een Christelijke levensovertuiging staan in meer gevallen neutraal tegenover het testen op gekweekt weefsel dan burgers zonder religieuze levensovertuiging en vinden het ook in minder gevallen acceptabel om te testen op mensen. Burgers die zichzelf zien als rechts vinden het in meer gevallen acceptabel om te testen op gewervelde dieren dan burgers die zichzelf als links zien.

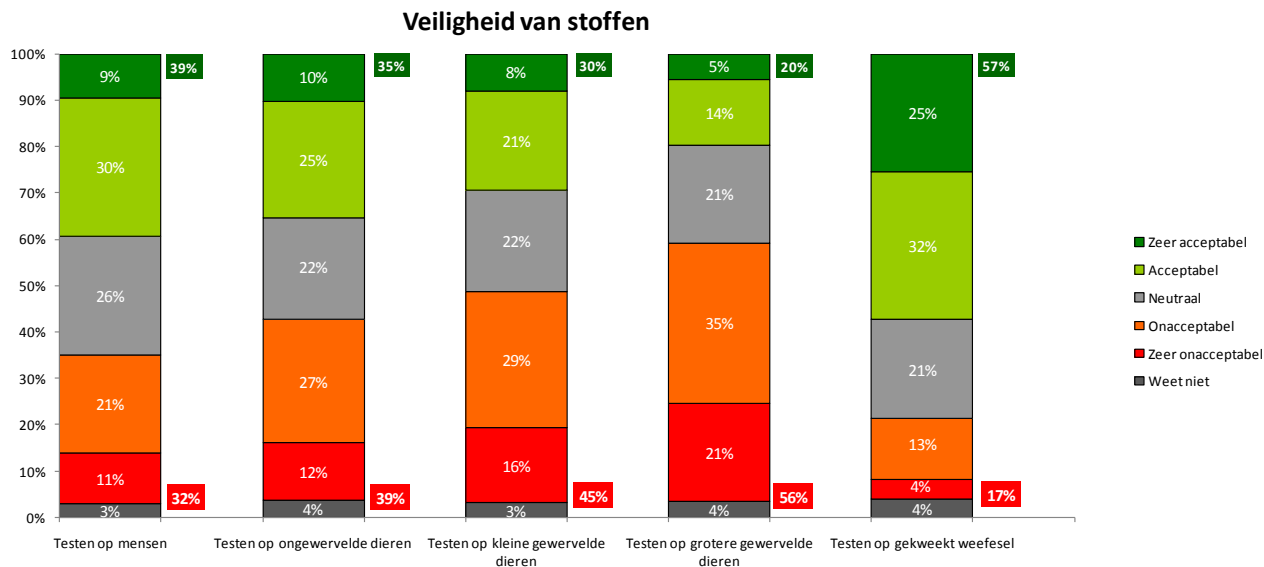
Bij de doelstelling om de veiligheid van **voedingsmiddelen** te bevorderen komen we een soortgelijk patroon tegen: tests op gekweekt weefsel zijn het meest geaccepteerd, gevolgd door tests op ongewervelde dieren. Maar vanaf daar wordt de volgorde van acceptatie anders: eerst kleine gewervelde dieren, dan pas mensen, en ten slotte weer de grotere gewervelde dieren.

- Vrouwen vinden dit in het algemeen minder acceptabel dan mannen. Rechtse burgers vinden tests op ongewervelde dieren, kleine gewervelde dieren en grote gewervelde dieren in het algemeen meer acceptabel dan linkse burgers. Burgers zonder religieuze levensovertuiging vinden de middelen tests op gekweekt weefsel en onderzoek op mensen meer acceptabel dan burgers met een Christelijke levensovertuiging. Een uitzondering geldt voort het testen op grote gewervelde dieren: daar ligt het precies andersom. Jongeren vinden de meeste middelen minder acceptabel dan ouderen.

Tests op gekweekt weefsel zijn nog het meest acceptabel voor het bevorderen van de veiligheid van **verzorgingsproducten** (59% van de burgers vindt dit). Maar in het algemeen is de acceptatiegraad van alle middelen voor dit doeleinde lager dan voor de andere doeleinden: 39 procent van de burgers vindt dat onderzoek op mensen acceptabel is. Het percentage acceptatie zakt vervolgens naar 34 procent voor tests op ongewervelde dieren (en 41% is erop tegen), 26 procent voor tests op kleine gewervelde dieren (en 49% is erop tegen) en 16 procent voor tests op grote gewervelde dieren (en 63% is erop tegen).

- Vrouwen vinden in de regel tests op mensen, ongewervelde dieren en kleine gewervelde dieren minder acceptabel dan mannen. 50+’ers vinden tests op gekweekt weefsel en ongewervelde dieren minder acceptabel dan jongere burgers. Tests op gekweekt weefsel vallen bij burgers met een Christelijke levensovertuiging minder goed dan bij niet-gelovige burgers.

Er is in het algemeen nog iets minder acceptatie voor het toepassen van de beschreven middelen ten behoeve van de **veiligheid dan stoffen**; 57 procent vindt het nog wel (zeer) acceptabel om tests op gekweekt weefsel uit te voeren voor dit doeleinde, maar de acceptatiegraad zakt daarna drastisch naar respectievelijk 39 procent voor tests op mensen (en 32% vindt dit niet acceptabel), 36 procent voor tests op ongewervelde dieren (en 39% vindt dit niet acceptabel), 30 procent voor tests op kleine gewervelde dieren (en 46% vindt dit niet acceptabel), en tenslotte 20 procent voor tests op grote gewervelde dieren (en 58% vindt dit niet acceptabel).

- Mannen vinden het in de regel meer geaccepteerd om dit soort middelen in te zetten voor het doeleinde (veiligheid stoffen bevorderen) dan vrouwen. 50+’ers vinden het in de regel minder acceptabel om tests op gekweekt weefsel en onderzoek op mensen in te zetten hiervoor dan jongeren. Maar tests op ongewervelde dieren, kleine gewervelde dieren en grote gewervelde dieren vinden zij in de regel meer geaccepteerd dan jongere burgers. Hoger opgeleiden hebben minder moeite met alle middelen dan middelbaar en lager opgeleiden. Rechtse burgers vinden het in de regel vaker geaccepteerd om tests uit te voeren op mensen, op ongewervelde dieren en op kleine gewervelde dieren dan linkse burgers.

3.2 De minst acceptabele (dier)proeven

Vervolgens hebben we gevraagd welke middelen burgers in het algemeen het minst acceptabel vinden. Tests op mensen en op grote gewervelde dieren zijn in het algemeen het minst acceptabel.

- Burgers die jonger zijn dan 50 jaar hebben de meeste moeite met tests op grote gewervelde dieren. Dit geldt ook voor burgers zonder religieuze overtuiging. 50+'ers hebben in het algemeen meer moeite met tests op gekweekt weefsel dan andere burgers. Dit geldt ook voor burgers met een Christelijke levensovertuiging.

We hebben deze antwoorden vervolgens laten toelichten in een aantal open vragen. Hieronder volgt een overzicht van veel voorkomende en veelzeggende uitspraken.

1. Respondenten die vinden dat er niet getest mag worden op mensen zeggen onder andere het volgende:
  - "Als er iets fout gaat, dan kan het een mensenleven kosten."
  - "Het kan grote maatschappelijke gevolgen hebben (denk aan de test met probiotica)."
  - "Als het te riskant is, kies dan liever voor een test op muizen."
  - "geen experimenten op mensen!"
2. Respondenten die vinden dat er niet getest mag worden op ongewervelde dieren zeggen onder andere het volgende:
  - "Er moet niet getest worden. Op geen enkel dier."
  - "Ze hebben geen naaste verwantschap met mensen (dus is het niet effectief, red.)."
  - "Zij voelen net zo goed pijn."
3. Respondenten die vinden dat er niet getest mag worden op kleinere gewervelde dieren zeggen onder andere het volgende:
  - "Zij vertonen minder overeenkomsten met mensen."
  - "Dit geldt eigenlijk voor alle dieren: zij kunnen nooit zelf kiezen."
  - "Tests op dieren zijn NOOIT acceptabel."
4. Respondenten die vinden dat er niet getest mag worden op grotere gewervelde dieren zeggen onder andere het volgende:
  - "Een dier wordt niet geboren om proefkonijn te zijn."
  - "We moeten juist zuinig zijn op apen."
  - "Onderzoek op grotere gewervelde dieren is een springplank voor onderzoek op mensen."
  - "Grotere dieren hebben een groter bewustzijn."
5. Respondenten die vinden dat er niet getest mag worden op gekweekt weefsel zeggen onder andere het volgende:
  - "Als je met zoiets begint; waar is dan het einde?"
  - "Je moet het voor geneeskundige doelen gebruiken en niet als testmateriaal."

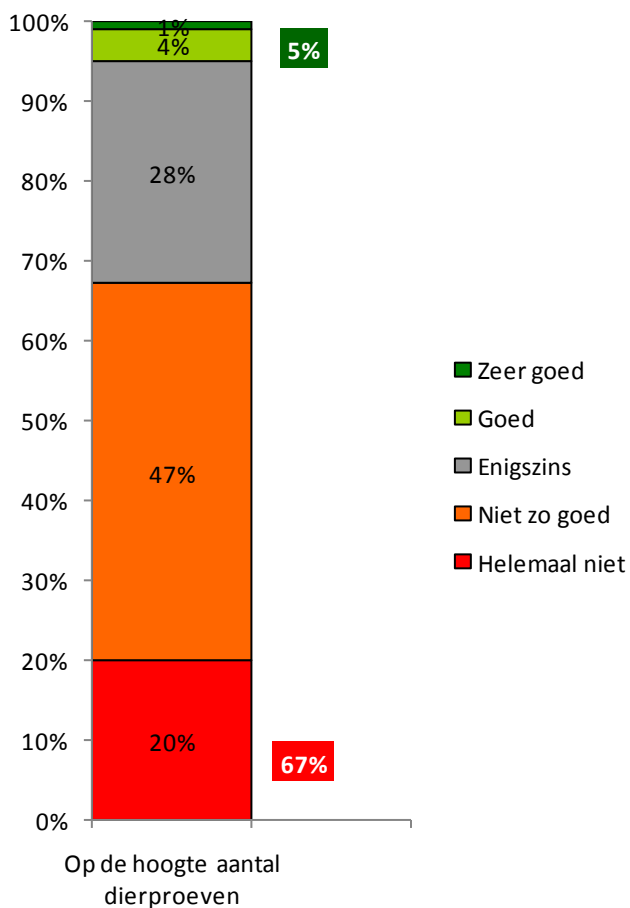

4. KENNIS OVER DIERPROEVEN

We hebben gevraagd in hoeverre burgers zich op de hoogte voelen van het aantal dierproeven in Nederland.

4.1 Inschatting van de eigen kennis

Zelf ingeschatte kennis over aantal dierproeven in NL

De meerderheid van de burgers (67%) voelt zich niet goed op de hoogte. 50+’ers geven vaker aan dat ze zich nog wel enigszins op de hoogte voelen dan burgers die jonger zijn dan 50 jaar.

- Middelbaar opgeleiden geven dat ook meer aan dan lager en hoger opgeleiden. Hoger opgeleiden geven het relatief het meest aan dat ze hier helemaal niet van op de hoogte zijn. Dat geldt ook voor de leeftijdsgroep 15 – 34 jaar.

We noteren dan ook een meerderheid van de burgers die het eens is met de stelling ‘ik weet eigenlijk weinig van dierproeven’.

- We zien hierbij geen noemenswaardige verschillen tussen de verschillende groepen.

Er is vrijwel geen neiging te bespeuren om iets te doen aan het gebrek aan kennis. Met de stelling ‘ik zoek wel eens naar informatie over dierproeven’ is slechts 8 procent van de burgers het eens.

- Het gaat dan vooral om vrouwen en 35 – 49 jarigen.

4.2 Inschatting van het aantal dierproeven

Daarna hebben we de burgers een schatting laten geven van het aantal dierproeven per jaar in Nederland. Slechts 319 van de 974 burgers hebben zich hieraan durven te wagen. Het aantal dierproeven per jaar is om en nabij de 600.000. Uit de resultaten blijkt dat een meerderheid (86%) van hen dit aantal onderschat.

De inschatting van 7 procent van de respondenten die de schatting aandurfd en is min of meer accuraat: tussen de 500.000 en 1.000.000; 6 procent van de respondenten schat het aantal dierproeven te hoog in.

- De 15 – 24 jarigen onder de respondenten die de inschatting hebben gemaakt zaten gemiddeld redelijk dicht bij het werkelijke aantal (gemiddeld 520.308). De rechts georiënteerde respondenten zaten er het dichtst bij met gemiddeld 583.557 dierproeven per jaar.

Op onze vraag of het aantal dierproeven de afgelopen 12 maanden gestegen, gelijk gebleven of gedaald is, antwoordt 86 procent van de burgers min of meer correct: deze geven of aan dat het aantal gelijk is gebleven of dat het aantal is gedaald (respectievelijk 64% en 22%).

- 50+'ers geven vaker het antwoord dat dit aantal is gedaald dan burgers die jonger zijn dan 50.

Er is veel bijval te noteren voor de stelling 'het aantal dierproeven kan drastisch omlaag'. Een meerderheid van 60 procent is het hiermee eens.

- Meer vrouwen zijn het hiermee eens dan mannen (die zijn het meest neutraal). Hoger opgeleiden zijn het in minder gevallen eens met de stelling dan middelbaar en lager opgeleiden. Rechts georiënteerde burgers stellen zich vaker neutraal op dan linkse burgers (die het er vaker mee eens zijn).

4.3 Kennis van het verbod van dierproeven voor het ontwikkelen van cosmetica

De meerderheid van de burgers (58%) weet dat er in Nederland een verbod is op het houden van dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica.

- 50+'ers weten dit het beste (64%). Van de hoger opgeleiden geven er meer aan niet te weten of dit zo is dan van de middelbaar en lager opgeleiden. Burgers met een Christelijke overtuiging zijn ook beter op de hoogte dan burgers zonder religieuze overtuiging.

4.4 Kennis van de doeleinden van dierproeven

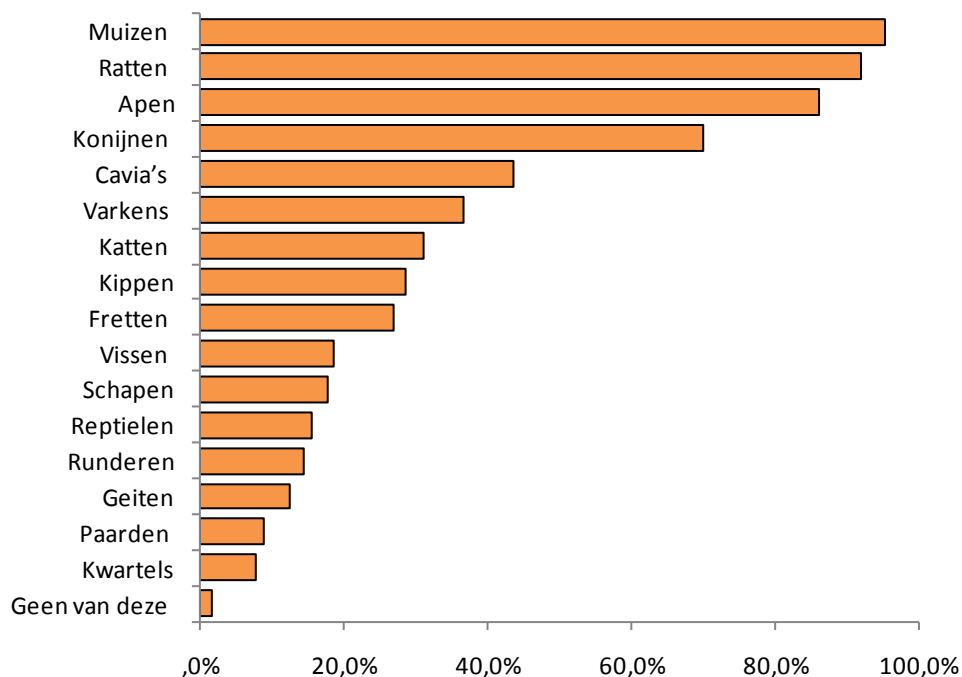
De meeste burgers (77%) weten dat dierproeven het meest voor onderzoek naar de werking van geneesmiddelen en (75%) voor wetenschappelijk onderzoek naar ziekten worden ingezet. Ook weet de meerderheid van de burgers (77%) dat het testen van de veiligheid van voedingsmiddelen een van de minst voorkomende doeleinden is van dierproeven. Hetzelfde geldt voor onderwijs (76% weet het). Bij het doeleinde 'vaststellen van ziekten bij mensen' gaat het minder goed: 32 procent bestempelt dit doeleinde als een van de meest voorkomende, terwijl dat niet zo is; 34 procent van de burgers doet het wel goed en plaatst dit doeleinde lager in de hiërarchie.

4.5 Gepercipieerd proefdiergebruik

We hebben eerst open (dat wil zeggen dat respondenten het antwoord zelf konden invullen) gevraagd naar welke dieren er volgens respondenten worden gebruikt als proefdier. Daaruit blijkt dat de meest bekende proefdieren muizen zijn, gevolgd door ratten, apen, konijnen en cavia's. Bovenstaande diersoorten zijn het meest genoemd in de open vraag. Vervolgens hebben we een lijst van proefdieren voorgelegd met daarbij de opdracht om aan te vinken welke dieren er volgens de respondenten als proefdier worden ingezet. Uit de beantwoording van deze vraag ontstaat onderstaande grafiek.

- Hoger opgeleiden en jongeren (15 – 24) merken de meeste dieren aan als proefdier in deze vraag.

Gepercipieerd proefdiergebruik

Als we burgers confronteren met het dilemma of een muis een plaagdier is of een huisdier, dan kiest de overgrote meerderheid (63%) voor plaagdier. Een minderheid (13%) ziet de muis eerder als huisdier.

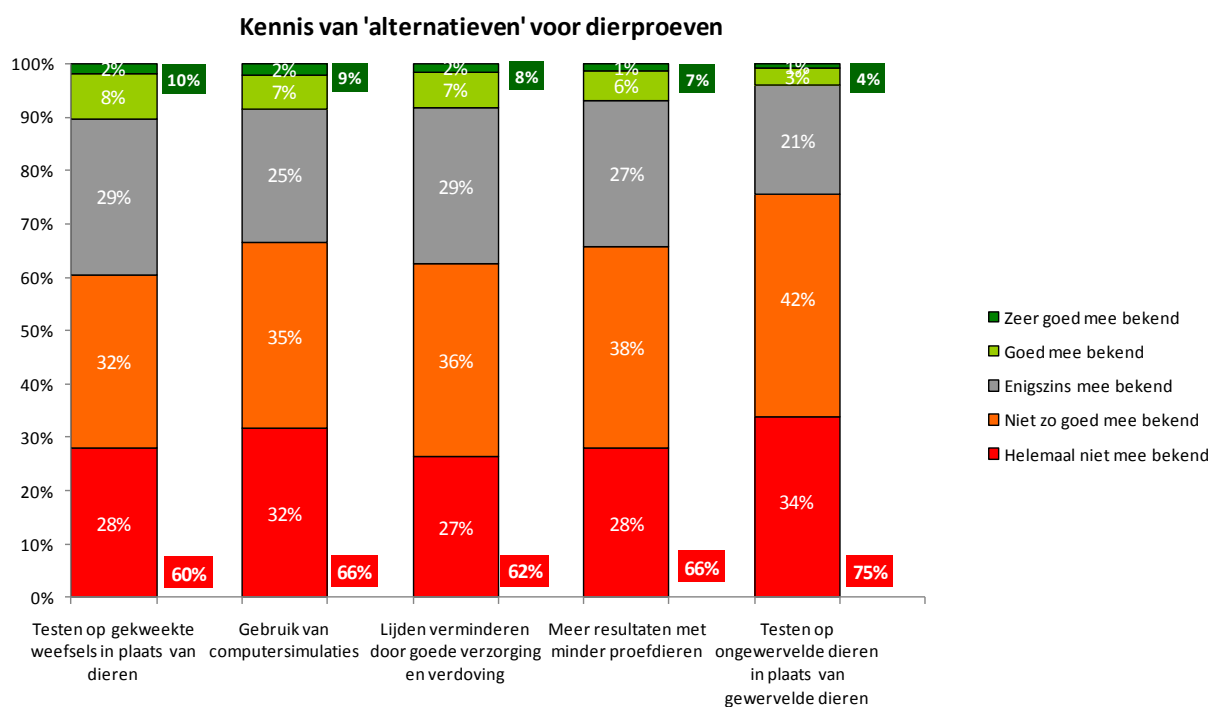
- Daaronder vinden we relatief veel 15 – 24 jarigen en links georiënteerde burgers.

In een ander dilemma boden wij de keuze tussen laboratoria als plaats waar dieren het meeste lijden of de bio-industrie. In laboratoria wordt volgens meer burgers meer geleden door dieren dan in de bio-industrie.

- Er zijn meer mannen die het andersom zien dan vrouwen. Ook zijn er meer hoger opgeleiden dan middelbaar en lager opgeleiden die vinden dat er in de bio-industrie meer geleden wordt dan in laboratoria.

4.6 Alternatieven voor dierproeven en de toepasbaarheid daarvan

Burgers voelen zich niet goed op de hoogte van de alternatieven voor dierproeven.

Het meest onbekende alternatief voor het gebruik van proefdieren is het houden van proeven op ongewervelde dieren in plaats van gewervelde dieren (75% van de bevolking kent het niet), gevolgd door het gebruik van computersimulaties (onbekend onder 66% van de bevolking), meer onderzoeksresultaat boeken met minder proefdieren (66% kent het niet), het lijden van proefdieren verminderen door ze te verdoven (62%) en proeven op gekweekt weefsel (61%).

- Verschillen tussen de verschillende groepen zijn niet veelzeggend genoeg om ze te rapporteren.

Er zijn meer voorstanders van de stelling 'dierproeven met ongewervelde dieren vind ik acceptabel' dan tegenstanders (43% om 22%).

- Meer mannen vinden het acceptabel dan vrouwen en meer hoger opgeleiden dan middelbaar en lager opgeleiden. Minder jongeren kunnen acceptatie opbrengen voor deze stelling dan burgers van boven de 35 jaar. Dit geldt ook voor links georiënteerde burgers versus rechtse burgers.

De stelling 'dierproeven met kleine gewervelde dieren vind ik acceptabel' is omstreden: 35 procent van de burgers is het ermee eens, 29 procent is het ermee oneens.

- We zien hier hetzelfde patroon als bij de bovenstaande stelling.

Op de vraag in hoeverre burgers denken dat deze alternatieve mogelijkheden direct toepasbaar zijn volgt een verdeeld antwoord. De grootste groep denkt dat hier nog wel enige tijd overheen zal gaan.

- De groep die denkt dat deze mogelijkheden nu al toegepast kunnen worden is het grootst onder de groep 25 – 49 jarigen. Veel 50+'ers (namelijk 41% daarvan) denken dat het nog wel even gaat duren.

Burgers zijn ook verdeeld over de vraag in hoeverre deze mogelijkheden het aantal dierproeven daadwerkelijk omlaag zullen brengen, maar dat het aantal omlaag zal gaan door deze maatregelen, staat voor de meerderheid vast.

Een minderheid (18%) denkt dat dierproeven ooit geheel tot het verleden zullen behoren. De meest genoemde termijn ligt ergens tussen de 6 en 40 jaar.

Bijna 50 procent van de ondervraagden is het eens met de stelling dat 'dierproeven altijd noodzakelijk zullen blijven'.

- Mannen zijn het er in meer gevallen mee eens dan vrouwen, burgers van boven de 35 zijn het er meer mee eens dan burgers van onder de 35, hoger opgeleiden zijn het er meer mee eens dan middelbaar en lager opgeleiden; en rechts georiënteerde burgers zijn het er meer mee eens dan links georiënteerde burgers.

5. HOUDING TEN AANZIEN VAN DIERPROEVEN

5.1 Is de bevolking bezig met dierproeven?

Met behulp van verschillende vragen hebben wij de houding proberen vast te stellen van de bevolking ten aanzien van dierproeven. Een van de vragen (in de vorm van een stelling) was: 'In hoeverre is dierproeven en proefdieren een onderwerp dat u bezighoudt?'

Niet veel burgers geven dit aan. Slechts 17 procent geeft aan dat het onderwerp hen bezighoudt. De grootste groep antwoordt (46%) neutraal, waaronder relatief veel lager opgeleiden.

- Hoger en middelbaar opgeleiden geven aan er niet erg mee bezig te zijn. Ook burgers aan de rechterzijde van het politieke spectrum geven vaker aan dat ze er niet mee bezig zijn dan burgers aan de linkerzijde. Vrouwen worden er meer door bezig gehouden dan mannen.

5.2 Zijn dierproeven noodzakelijk?

We hebben de respondenten een dilemma aangeboden waarbij er een keuze tussen het beschikbaar komen van medicatie voor ernstige ziekten of het welzijn van proefdieren werd voorgelegd: 66 procent kiest eerder voor het beschikbaar komen van medicatie dan voor het welzijn van proefdieren.

- Relatief meer 15 – 34 jarigen leggen de nadruk op het welzijn van proefdieren dan burgers uit andere leeftijdscategorieën.

Op de stelling dat dierproeven noodzakelijk zijn voor onze samenleving wordt verdeeld gereageerd. Bijna evenveel burgers geven aan dat dit zo is als burgers die aangeven dat dit niet zo is (37% om 28%); iets meer burgers zijn het eens met de stelling.

- Het gaat vooral om mannen en burgers van 35 jaar en ouder. 15 – 34 jarigen zijn het in meer gevallen oneens met de stelling. Hoger opgeleiden zijn het er juist vaker mee eens. Burgers die zichzelf zien als rechts, zijn het er ook meer mee eens en burgers met een Christelijke levensovertuiging ook.

Ook de stelling dat dierproeven noodzakelijk zijn voor de burger en zijn gezondheid levert een verdeeld beeld op. Ook hier zijn er net meer burgers die het ermee eens zijn dan oneens (36% om 29%).

- Het betreft veelal mannen, burgers met een rechtse oriëntatie en 35+'ers. Lager opgeleiden zijn het vaker oneens met de stelling dan hoger opgeleiden.

We vinden bijna een ex equo bij de stelling dat wij in Nederland heel goed kunnen zonder dierproeven (30% mee eens; 31% mee oneens).

- Vrouwen zijn het in meer gevallen eens met de stelling dan mannen, 15 – 24 jarigen meer dan 50+'ers, links georiënteerde burgers meer dan rechts georiënteerde, lager opgeleiden meer dan middelbaar en hoger opgeleiden en niet-religieuze burgers meer dan Christelijke.

De helft van de burgers (53%) is het eens met de stelling dat er veel te veel dierproeven worden gedaan zonder goede reden.

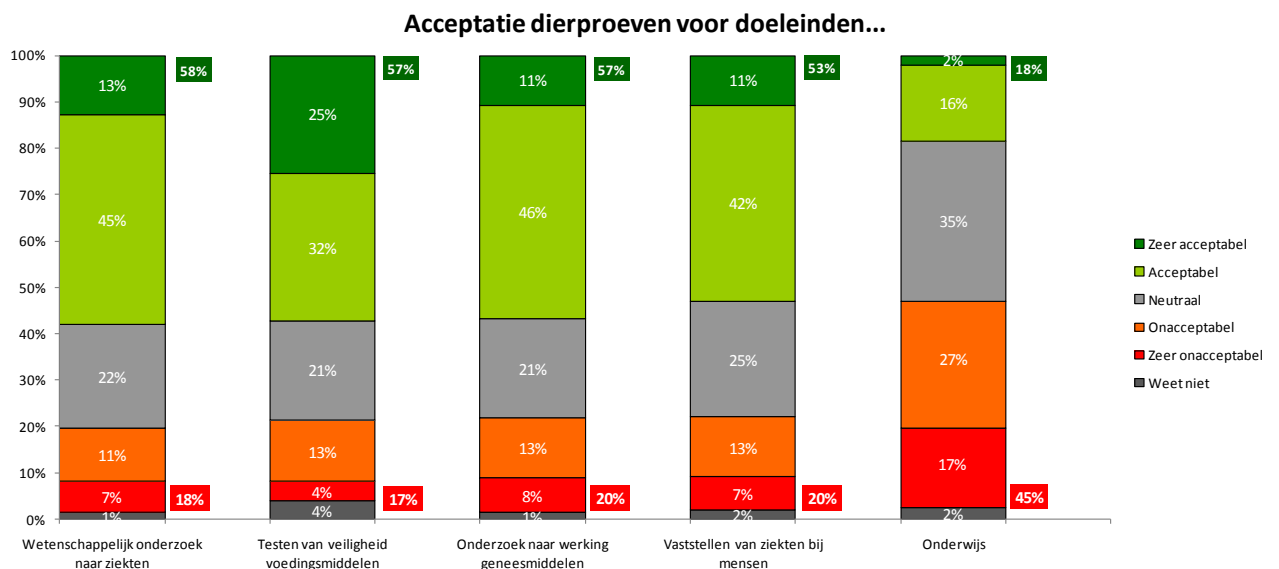
- Vrouwen zijn relatief veel vertegenwoordigd in deze groep, lager en middelbaar opgeleiden ook. Hoger opgeleiden reageren nog het meest neutraal. Burgers aan de rechter zijde van het politieke spectrum zijn het er vaker mee oneens dan burgers aan de linkerkzijde.

De meerderheid van de bevolking (79%) is het eens met de stelling dat dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica verboden zouden moeten worden (en eerder bleek al dat een groot deel daarvan weet dat dit al zo is).

- De minderheid, die dit minder sterk zo voelt, bestaat uit mannen, hoger opgeleiden en rechtse burgers. 50+’ers zijn het er meer mee eens dan burgers die jonger zijn dan 50.

5.3 Acceptatie van dierproeven (in het algemeen) per doeleinde

Ook hebben we de acceptatie van de burger voor dierproeven (in het algemeen) voor de eerder beschreven doeleinden onderzocht. In onderstaande grafiek geven we daarvan een beeld.

De meeste acceptatie (58%) vinden wij voor het doeleinde wetenschappelijk onderzoek naar ziekten, gevolgd door onderzoek naar de werking van geneesmiddelen en voedingsmiddelen (beide 57%) en het vaststellen van ziekten bij mensen (53%). De acceptatie daalt drastisch voor het gebruik van proefdieren ten behoeve van onderwijs (18%).

- Mannen en 35+’ers accepteren dit nog het meest. Lager opgeleiden vinden dit in de regel minder acceptabel dan hoger opgeleiden, links georiënteerde burgers minder dan rechts georiënteerde burgers en niet-religieuze burgers minder dan Christelijke burgers.

5.4 Invloed van feitelijke kennis op de houding

Feitelijke informatie over de doeleinden waarvoor dierproeven worden gebruikt (45% van de dierproeven wordt gehouden voor wetenschappelijk onderzoek, 45% wordt gehouden voor onderzoek naar de werking van geneesmiddelen, 3% voor onderwijs, 2% voor het vaststellen van ziekten bij mensen en 5% om de veiligheid van voedingsmiddelen te testen) heeft nauwelijks invloed op de burgers: 80 procent geeft aan dat dit hun mening niet beïnvloedt. In een open vraag konden respondenten vervolgens aangeven waarom hun mening niet was beïnvloed. Hieronder volgt een toelichtende bloemlezing uit de open antwoorden op deze vraag, die de veelvoorkomende en veelzeggende antwoorden weergeeft.

- "Ik vond alle redenen eigenlijk al acceptabel."
- "Alle dierproeven vind ik vreselijk. Zij hebben geen keus. Ongeacht de procenten en aantallen."
- "Ik ben er gewoon niet zo mee bezig."

Bij 17 procent is er, naar eigen zeggen, wel een positieve invloed van de feitelijke informatie. In een open vraag konden respondenten vervolgens aangeven waarom hun mening positief was beïnvloed. Hieronder volgt een toelichtende bloemlezing uit de open antwoorden op deze vraag.

- "Het blijkt dat de 2 redenen die ik het belangrijkste vind de meest voorkomende redenen zijn voor dierproeven."
- "Er staan geen discutabele doelen bij."
- "Ik ben blij dat de meeste dierproeven voor geneesmiddelen worden gebruikt."
- "Ik kan beter met deze doeleinden leven dan bijvoorbeeld allergietests voor lippenstift."

Bij 4 procent is de invloed negatief. Dit laatste geldt vooral in de groepen vrouwen en 15 – 24 jarigen. Het lijkt wel of deze het niet willen weten. 50+’ers worden het meest positief beïnvloed, naar eigen zeggen. In een open vraag konden respondenten vervolgens aangeven waarom hun mening negatief was beïnvloed. Hieronder een illustratief antwoord.

- "Ik ben na de uitslag nog meer van mening dat dieren niet misbruikt mogen worden voor het welzijn van de mens."

Vervolgens hebben we bekeken of het bij de meningsvorming over dierproeven van belang is om te weten wat er met de proefdieren gebeurt nadat de dierproeven zijn gehouden. Uit de open vraag wat respondenten denken dat er na de dierproeven met dieren gebeurt blijkt dat respondenten daarbij denken aan het spreekwoordelijke "spuitje", of aan "destructie". Sommigen denken dat dieren al doodgaan aan de proeven zelf, anderen denken dat ze – getraumatiseerd en wel – doorleven.

Wat er gebeurt met proefdieren nadat de proeven zijn gehouden, is voor een ruime meerderheid van de bevolking van belang; 12 procent van de bevolking vindt dit zelfs erg belangrijk.

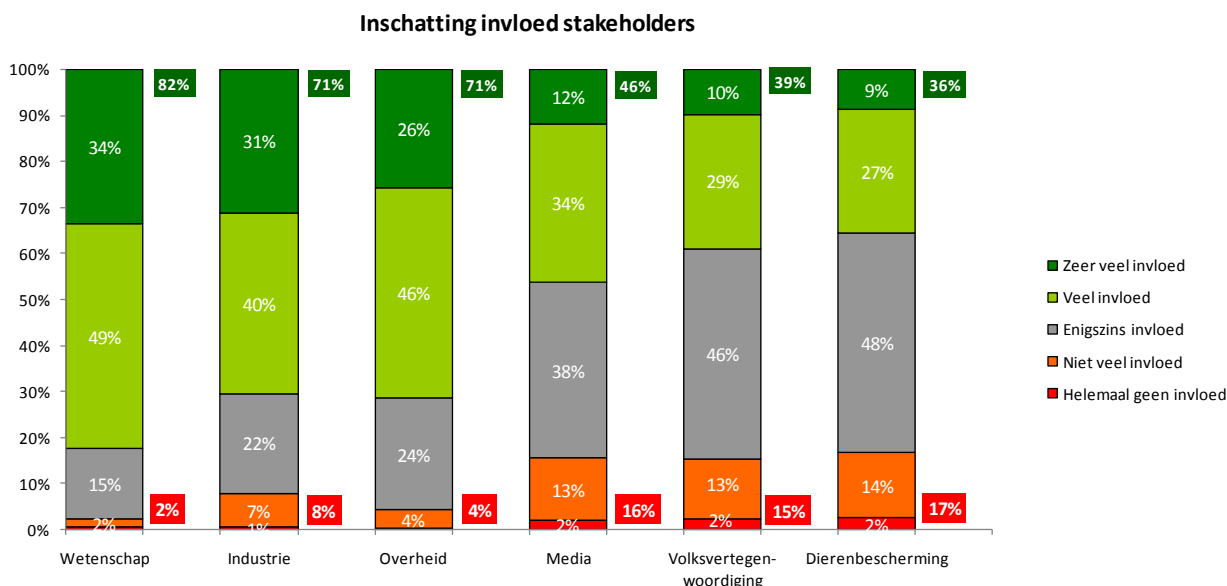
- In deze groep zijn er meer vrouwen vertegenwoordigd dan mannen. Ook lager en middelbaar opgeleiden vinden het vaker (erg) belangrijk dan hoger opgeleiden. Voor de rest zien we geen verschillen tussen de verschillende groepen. Rest ons nog te vermelden dat 11 procent van de bevolking dit punt niet (zo) belangrijk vindt.

6. PROBLEEMEIGENAAR DIERPROEVEN

6.1 Invloed van partijen op het aantal dierproeven en vertrouwen in de partijen

Tenslotte hebben we een aantal vragen gesteld over verschillende partijen ('stakeholders') die invloed hebben op het aantal en de aard van dierproeven. Hoe hoog schatten burgers hun invloed op de aard en het aantal dierproeven in en hoeveel vertrouwen hebben ze in deze partijen? Ter afsluiting van het interview is er een aantal stellingen over de toekomst van dierproeven voorgelegd. We geven de resultaten van deze exercitie hieronder weer. We beginnen met de inschatting van de invloed van de partijen en het vertrouwen in hen.

De meeste invloed op het aantal dierproeven dat in Nederland wordt gehouden wordt toegedicht aan de wetenschap; 82 procent van de bevolking dicht deze partij (zeer) veel invloed toe.

- Lager opgeleiden dichtten de wetenschap vaker helemaal geen invloed toe dan middelbaar en hoger opgeleiden. Ook de industrie heeft volgens de bevolking veel invloed. Ook hier dichtten lager opgeleiden minder invloed toe aan de industrie. Jongeren (15 – 24) dichtten minder invloed toe aan de industrie dan burgers van 35+.

De overheid heeft volgens de bevolking ook veel invloed.

- Lager opgeleiden schatten deze invloed ook weer wat lager in dan de anderen.

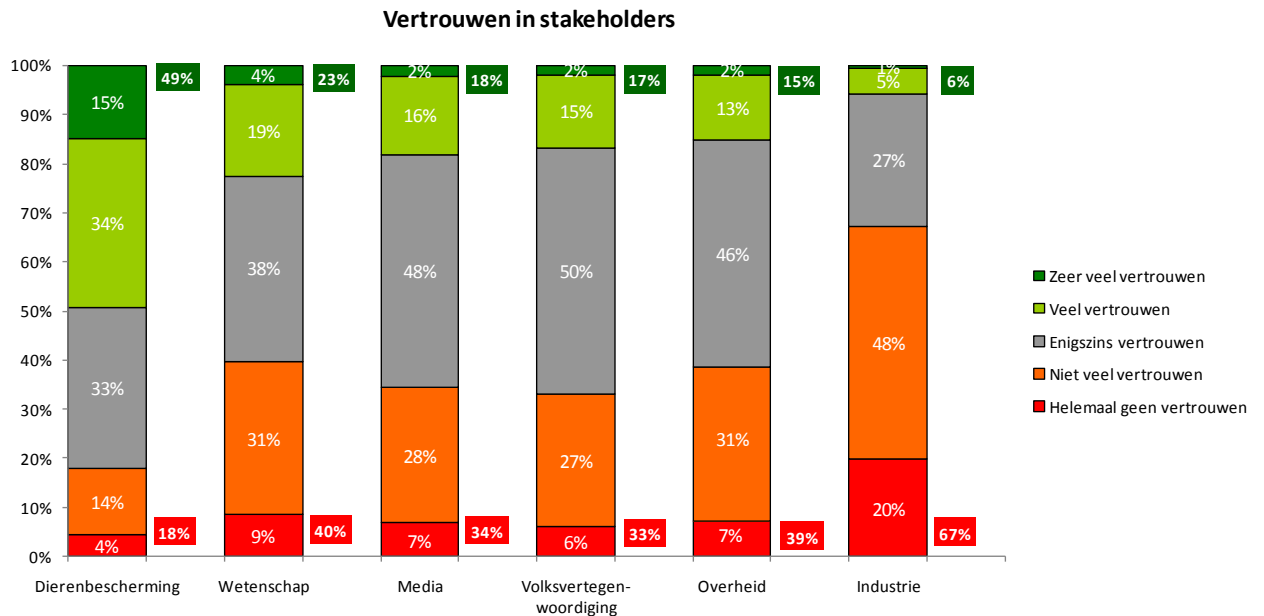
Media hebben volgens veel burgers invloed op het aantal dierproeven.

- Lager opgeleiden denken vaker dan andere groepen dat deze invloed klein is. Ook burgers die zichzelf bestempelen als rechts schatten de invloed van media vaker in als klein.

Vervolgens zakt het percentage burgers dat de invloed als veel tot zeer veel inschat naar 39 procent voor de volksvertegenwoordiging en naar 36 procent voor de dierenbescherming of dieren-belangengroeperingen.

- Ook hier schatten lager opgeleiden de invloed lager in dan de rest. Zichzelf als links bestempelende burgers zijn optimistischer over de invloed van de volksvertegenwoordiging dan rechtse burgers.

Nu we weten aan welke partijen de meeste invloed wordt toegedicht (namelijk de wetenschap, de industrie en de overheid), zetten we daar het vertrouwen tegenover. In onderstaande grafiek tonen we het vertrouwen dat burgers hebben in de verschillende partijen. Het gaat om het vertrouwen dat burgers hebben in deze partijen als het gaat om het verminderen van het aantal dierproeven.

Het beeld dat hieruit ontstaat, is bijna een negatief van het beeld dat ontstond uit onze vorige vraag: de partijen aan wie de meeste invloed wordt toegedicht genieten het minste vertrouwen. En de scores voor 'helemaal geen vertrouwen' lopen drastisch op naar 20 procent van de bevolking bij de industrie. We kunnen gerust spreken van wantrouwen in de industrie, want het wantrouwen is vele malen groter dan het vertrouwen. Bij bijna alle partijen is dit zo: de witte cijfers in het rode hokje overschrijden de witte cijfers in het groene hokje ruimschoots. Er is één uitzondering: de dierenbescherming.

We vinden een meer genuanceerd beeld bij de wetenschap: deze geniet relatief veel vertrouwen en heeft ook relatief veel invloed toebedeeld. Maar er zijn wel veel burgers die de wetenschap niet bepaald vertrouwen (met name lager opgeleiden, niet-religieuze en links georiënteerde burgers).

De overheid komt uit de bus als partij waarin niet veel vertrouwen in is. Vooral jongeren en links georiënteerde burgers hebben weinig vertrouwen. Het beeld van weinig vertrouwen in de overheid wordt verder bevestigd als we de scores op de stelling 'de overheid doet er alles aan om het aantal dierproeven te verminderen' bekijken: slechts 8 procent van de bevolking is het hiermee eens, 42 procent van de bevolking is het er niet mee eens (vooral jongeren en linkse burgers) en de rest betoont zich neutraal.

De dierenbescherming geniet daarentegen het vertrouwen van bijna de helft van de bevolking als het gaat om het verminderen van het aantal dierproeven.

- Vrouwen, jongeren en links georiënteerde burgers betonen het meeste vertrouwen in deze partij.

7. SEGMENTATIE

Op grond van de gegevens hebben we – om haakjes te vinden voor de te ontwikkelen communicatiestrategie rond dierproeven - vervolgens bekeken of er samenhang zit in de beantwoording van de vragen op verschillende hoofdthema's die te maken hebben met dierproeven, te weten: kennis, houding, maatschappelijk belang en persoonlijke betrokkenheid tegenover dierproeven.

Vervolgens is bekeken of er samenhang bestond tussen de zo verkregen clusters. Dit bleek zo te zijn.

De volgende segmenten doemden op:

- **Geïnformeerd kritisch over dierproeven.** In dit segment (31% van de ondervraagden) vinden we burgers die, ook al voelen zij dit niet zo, het meest op de hoogte zijn van dierproeven van alle groepen. Zij zijn ook relatief het meest geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven. Dat verklaart misschien hun kritische houding ten aanzien van de overheid als het om dierproeven gaat. Ze zijn neutraal over hun acceptatie voor het houden van dierproeven. Wij denken, vanuit hun interesse en hun houding, dat deze groep bevattelijk is voor informatie van de overheid of van andere partijen.
- **Dierproeven als noodzakelijk kwaad.** In dit segment (26% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich min of meer op de hoogte voelen van dierproeven, maar die dit minder zijn dan de vorige groep. Ze zijn redelijk geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven, maar hebben geen besliste mening over de opstelling van de overheid. Ze accepteren dierproeven en zijn daar zelfs voor als het om de ontwikkeling van medicijnen tegen ernstige ziekten gaat. Deze groep is, denken wij, minder bevattelijk voor beïnvloedende informatie van de overheid dan de vorige groep.
- **Anti dierproeven.** Ook in deze groep (15% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich min of meer op de hoogte voelen van dierproeven, maar die dit minder zijn dan de eerste groep. Ze zijn zeer geïnteresseerd en zijn kritisch over de opstelling van de overheid. Ze accepteren dierproeven nauwelijks, zelfs niet als het om de ontwikkeling van medicijnen tegen ernstige ziekten gaat. Deze groep is, denken wij, het minst bevattelijk voor beïnvloedende informatie van de overheid.
- **Onverschillig over dierproeven.** In dit segment (28% van de ondervraagden) vinden we burgers die zich slecht op de hoogte voelen en dat ook zijn. Ze zijn dan ook niet geïnteresseerd in het onderwerp dierproeven. Ze zijn geneigd om de opstelling van de overheid te bekritisieren. Ze accepteren dierproeven volledig. Deze groep zal informatie over dierproeven geen blik waardig keuren, denken wij.

In deze segmentatie zijn de dierenactivisten buiten beschouwing gelaten. Het doel van het onderzoek was input te genereren voor communicatie rondom het dossier dierproeven gericht op de 'gemiddelde' Nederlander. In dat kader diende dan ook de kennis en houding in de samenleving te worden geïnventariseerd.

Omdat de focus is gericht op de 'gemiddelde' Nederlander is op voorhand besloten 'activisten' uit te sluiten van de analyse omdat zowel de opdrachtgever als wij de inschatting maakten dat de 'activisten' buiten het 'gemiddelde' spectrum zouden antwoorden. Die inschatting is door de uitkomsten bevestigd. Door de uitsluiting van de groep 'activisten' wordt vertekening van het beeld van de respondenten die wel onder de noemer 'gemiddelde' Nederlander vallen voorkomen.

7.1 Clustering en segmentatie

Geïnformeerd kritisch over dierproeven

Goed op de hoogte.

Kritisch over de opstelling van de overheid.

Neutraal over acceptatie en noodzaak van dierproeven.

Voelen zich slecht op de hoogte over dierproeven.

Kiezen uiteindelijk voor de ontwikkeling van medicatie ten koste van het welzijn van dieren.

Redelijke persoonlijke interesse in dierproeven.

Dierproeven als noodzakelijk kwaad

Enigszins op de hoogte.

Geen besliste mening over de opstelling van de overheid.

Accepteren dierproeven en zien de noodzaak.

Voelen zich min of meer op de hoogte over dierproeven.

Zijn sterk voor de ontwikkeling van medicatie, ook als dat ten koste van het welzijn van dieren gaat.

Redelijke persoonlijke interesse in dierproeven.

Anti dierproeven

Enigszins op de hoogte.

Kritisch over de opstelling van de overheid.

Zien amper een noodzaak voor dierproeven en accepteren het niet.

Voelen zich min of meer op de hoogte over dierproeven.

Het welzijn van dieren weegt zwaarder dan de ontwikkeling van medicatie.

Meeste persoonlijke interesse in dierproeven.

Onverschillig over dierproeven

Slecht op de hoogte.

Neiging om de opstelling van de overheid te bekritisieren.

Accepteren dierproeven en zien de noodzaak.

Voelen zich slecht op de hoogte over dierproeven. Zijn sterk voor de ontwikkeling van medicatie, ook als dat ten koste van het welzijn van dieren gaat.

Minste persoonlijke interesse in dierproeven.

Hieronder geven we een kort overzicht van de 'soorten mensen' die we in de segmenten aantreffen, te beginnen met het segment 'geïnformeerd kritisch'. We hebben in eerste instantie nog gezocht naar verbanden tussen deze segmenten en onze eigen Roper segmentatie (een segmentatiemodel van GfK op waarden en interesses van de bevolking), maar deze bleken er niet te zijn.

- **Geïnformeerd kritisch over dierproeven.** Dit segment (31% van de ondervraagden) wordt gekenmerkt door de volgende achtergrondkenmerken. De meerderheid is vrouw, het opleidingsniveau is gemêleerd zonder uitschieters naar boven of beneden, de politieke oriëntatie is vooral links, de leeftijd is gemêleerd met een nadruk op 35-49 jarigen, de levensbeschouwing is gemêleerd en we vinden relatief veel lezers van het AD en luisteraars of kijkers van regionale omroepen.
- **Dierproeven als noodzakelijk kwaad.** Dit segment (26% van de ondervraagden) wordt gekenmerkt door de volgende achtergrondkenmerken. De meerderheid is man, het opleidingsniveau is gemêleerd zonder uitschieters naar boven of beneden, de politieke oriëntatie is vooral rechts, de meerderheid is ouder van 50 jaar, de levensbeschouwing is gemêleerd en we vinden relatief veel lezers van het AD, luisteraars van radio 1 en 2, en luisteraars of kijkers van regionale omroepen.
- **Anti dierproeven.** Dit segment (15% van de ondervraagden) wordt gekenmerkt door de volgende achtergrondkenmerken. De meerderheid is vrouw, we vinden in dit segment de meeste laag opgeleiden onder de segmenten en de minst hoog opgeleiden. We kunnen deze groep bestempelen als een tamelijk linkse groep. De groep is gemêleerd qua leeftijd, met een nadruk op 15 – 34 jaar. De groep is relatief het minst Christelijk. In dit segment worden er niet veel betaalde kranten gelezen, maar wel relatief veel gratis bladen. Er wordt relatief het meest geluisterd naar radio Veronica.
- **Onverschillig over dierproeven.** Dit segment (28% van de ondervraagden) wordt gekenmerkt door de volgende achtergrondkenmerken. De meerderheid is man. De groep bevat de minste laag opgeleiden van alle groepen en de meeste hoog opgeleiden. De politieke oriëntatie is het meest rechts. De leeftijd is gemêleerd met een nadruk op 35+'ers. De groep is ook gemêleerd qua religie, maar de meesten zijn niet gelovig. We vinden in deze groep de meeste lezers van Trouw, RD en ND. Er zijn relatief veel luisteraars van Radio 1 en 2 en BNR.

7.2 Mediagedrag in de segmenten

Het mediagedrag is nagenoeg gelijk in alle groepen. In het algemeen zien we in alle groepen veel kijkers van Nederland 1, RTL 4, luisteraars naar Radio 3, Sky Radio en Radio 538 (allemaal boven de 10% in elke groep). We hebben daarom alleen de uitzonderingen op deze regel verwerkt in het bovenstaande. Bij het lezen van de achtergronden moet in het achterhoofd worden gehouden dat de gebruikte cijfers relatief zijn. Het is bijvoorbeeld niet zo dat we in de groep onverschilligen heel veel lezers van het RD aantreffen; het zijn er alleen het meest van alle groepen.

BIJLAGEN:

1. Steekproeven en respons
2. Vragenlijst
3. Basis voor de segmentatie

BIJLAGE 1: STEEKPROEF EN RESPONS

Steekproef en weging

De steekproef is getrokken uit het panel van Intomart GfK. De bruto steekproef is gestratificeerd getrokken op de variabelen leeftijd, geslacht en opleiding. Aan het einde van de vragenlijst is er met behulp van een paar vragen over de respondent zelf bepaald of respondenten dierenactivist zijn of niet. Vervolgens zijn de dierenactivisten uitgesloten van de steekproef. In de volgende tabel is de samenstelling van de ongewogen en gewogen netto steekproef weergegeven.

Tabel 1.2: Samenstelling steekproef

	Ongewogen	Gewogen
Geslacht		
- man	52%	49%
- vrouw	48%	51%
Leeftijd		
- 15-24 jaar	13%	15%
- 25-34 jaar	15%	15%
- 35-49 jaar	29%	29%
- 50 plus	43%	41%
Opleiding		
- laag	18%	20%
- midden	51%	51%
- hoog	31%	30%
Politieke voorkeur		
	39%	
• Links	61%	
• Rechts		
Geloofsovertuiging		
• Niet gelovig	55%	
• Christelijk	40%	
• Islamitisch	0,2%	
• Overige geloven	2%	
• Wil niet zeggen	2%	

NB: op politieke voorkeur en geloofsovertuiging is niet gewogen

Respons

Aantal uitgestuurde uitnodigingen	1601
- Vragenlijst niet afgemaakt	130
- Vragenlijst niet geopend	239
- Te laat gestart	156
- Afgevallen vanwege dierenactivisme	100
RESTEERT: aantal ingevulde vragenlijsten	976

BIJLAGE 2

Vragenlijst DPC Beleving Dierproeven November 2009 Projectnummer 23030

Doelgroep: consumenten (15+) Nederlands representatief op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en geloofsovertuiging. Dierenactivisten achteraf uitsluiten met behulp van laatste vraag.

Netto steekproef: 1000 respondenten

Invulduur: 10 minuten

A. Controles op ziekten en veiligheid medicatie

A1. In hoeverre vindt u het belangrijk dat de volgende zaken worden tegengegaan of bevorderd?

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE STELLINGEN, IN DE KOLOMMEN DE ANTWOORDCATEGORIEËN, STELLINGEN RANDOM AANBIEDEN

Stellingen:

- ziekten
- veiligheid van geneesmiddelen
- voedselveiligheid
- veiligheid verzorgingsproducten
- veiligheid vaccinaties
- veiligheid van stoffen

Antwoordcategorieën:

1. zeer belangrijk
2. belangrijk
3. neutraal
4. onbelangrijk
5. zeer onbelangrijk
6. weet niet

B. Beoordeling middelen om ziektes tegen te gaan of medicatie te ontwikkelen

B1. In hoeverre vindt u het acceptabel dat voor het tegengaan van [antwoordcategorieën vraag A1] de volgende middelen worden ingezet?

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE STELLINGEN, IN DE KOLOMMEN DE ANTWOORDCATEGORIEËN, STELLINGEN RANDOM AANBIEDEN

Stellingen:

- testen op of onderzoek op mensen
- testen op of onderzoek op ongewervelde dieren (bijvoorbeeld slakken)
- testen op of onderzoek op kleine gewervelde dieren (bijvoorbeeld muizen)
- testen op of onderzoek op grotere gewervelde dieren (bijvoorbeeld apen)
- testen op of onderzoek op gekweekt weefsel (bijvoorbeeld niercellen)

Antwoordcategorieën:

1. zeer acceptabel
2. acceptabel
3. neutraal
4. onacceptabel
5. zeer onacceptabel
6. weet niet

B2a. Welk van de genoemde middelen vindt u in het algemeen het MINST acceptabel?

1. testen op of onderzoek op mensen
2. testen op of onderzoek op ongewervelde dieren (bijvoorbeeld slakken)
3. testen op of onderzoek op kleine gewervelde dieren (bijvoorbeeld muizen)
4. testen op of onderzoek op grotere gewervelde dieren (bijvoorbeeld apen)
5. testen op of onderzoek op gekweekt weefsel (bijvoorbeeld niercellen)

B2b. Kunt u uw antwoord toelichten?

<PM: OPEN, NIET NACODEREN>

C. Dierproeven

C1. In hoeverre voelt u zich op de hoogte van het aantal dierproeven in Nederland? Zegt u:

1. daarvan ben ik zeer goed op de hoogte
2. daarvan ben ik goed op de hoogte
3. daarvan ben ik enigszins op de hoogte
4. daarvan ben ik niet zo goed op de hoogte
5. daarvan ben ik helemaal niet op de hoogte

PM: SELECTIE C1 = 1, 2 OF 3 (IS ENIGSZINS OF (ZEER) GOED OP DE HOOGTE VAN HET AANTAL DIERPROEVEN IN NEDERLAND)

C2. Kunt u een schatting geven van hoe hoog dit aantal per jaar is?

<PM: OPEN, NIET NACODEREN>

PM: EINDE SELECTIE C1 = 1, 2 OF 3 (IS ENIGSZINS OF (ZEER) GOED OP DE HOOGTE VAN HET AANTAL DIERPROEVEN IN NEDERLAND)

C3. Is het aantal dierproeven de afgelopen 12 maanden volgens u gestegen, gelijk gebleven of gedaald?

1. sterk gestegen
2. gestegen
3. gelijk gebleven
4. gedaald
5. sterk gedaald

C4a. Welke dieren worden volgens u meestal gebruikt als proefdieren? Vult u alstublieft de namen in van de dieren die spontaan in u opkomen. U bent niet verplicht alle hokjes in te vullen.

<PM: OPEN, NIET NACODEREN>

C4b. Kunt u aangeven welke dieren volgens u als 'proefdier' worden gebruikt? *Meerdere antwoorden mogelijk*

1. Muizen	10. Geiten
2. Ratten	11. Schapen
3. Cavia's	12. Runderen
4. Konijnen	13. Kippen
5. Katten	14. Kwartels
6. Fretten	15. Reptielen
7. Apen	16. Vissen
8. Paarden	17. Geen van deze
9. Varkens	

D. Stellingen over proefdieren

D1. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

*PM: GRID MET IN DE RIJEN DE STELLINGEN, IN DE KOLOMMEN DE
ANTWOORDCATEGORIEËN, STELLINGEN RANDOM AANBIEDEN*

Stellingen:

- dierproeven en proefdieren is een onderwerp dat mij bezighoudt.
- dierproeven zijn noodzakelijk voor onze samenleving.
- dierproeven zijn noodzakelijk voor mij en mijn gezondheid.
- wij kunnen als samenleving heel goed zonder dierproeven.
- in Nederland is er een verbod op het houden van dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica
- dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica zou verboden moeten worden;
- er worden veel te veel dierproeven gedaan zonder goede redenen

Antwoordcategorieën:

1. helemaal mee eens
2. mee eens
3. neutraal
4. mee oneens
5. helemaal mee oneens
6. weet niet

E. Doeleinden voor dierproeven

E1. Voor welke doeleinden worden dierproeven volgens u het meest ingezet? Zet u alstublieft de antwoorden in volgorde, waarbij 1 staat voor "wordt het meeste hiervoor gebruikt" en 5 staat voor "wordt het minste hiervoor gebruikt".

PM: DOELEINDEN RANDOMISEREN

1. wetenschappelijk onderzoek naar ziekten (wat veroorzaakt het, hoe ontwikkelt het zich?)
2. onderzoek naar de werking van geneesmiddelen
3. onderwijs
4. het vaststellen van ziekten bij mensen
5. testen van de veiligheid van voedingsmiddelen

E2. In hoeverre vindt u het houden van dierproeven acceptabel voor [invullen antwoordcategorieën E1]?

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE DOELEINDEN, IN DE KOLOMMEN DE ANTWOORDCATEGORIEËN, DOELEINDEN RANDOM AANBIEDEN

1. zeer acceptabel
2. acceptabel
3. neutraal
4. onacceptabel
5. zeer onacceptabel
6. weet niet

Tekst:

45% van de dierproeven wordt gehouden voor wetenschappelijk onderzoek naar ziekten, 45% wordt gehouden voor onderzoek naar de werking van geneesmiddelen, 3% voor onderwijs, 2% voor het vaststellen van ziekten bij mensen en 5% om de veiligheid van voedingsmiddelen te testen.

E3a. In hoeverre beïnvloedt deze informatie uw mening? Zegt u:

1. dat beïnvloedt mijn mening in zeer positieve zin
2. dat beïnvloedt mijn mening in positieve zin
3. dat beïnvloedt mijn mening niet
4. dat beïnvloedt mijn mening in negatieve zin
5. dat beïnvloedt mijn mening in zeer negatieve zin

E3b. Kunt u uw antwoord kort toelichten?

<PM: OPEN, NIET NACODEREN>

E4a. In hoeverre vindt u het van belang voor uw oordeel over dierproeven om te weten wat er na de dierproeven met de proefdieren gebeurt? Zegt u:

1. dat vind ik erg belangrijk om te weten
2. dat vind ik wel belangrijk om te weten
3. dat vind ik noch belangrijk, noch onbelangrijk om te weten
4. dat vind ik onbelangrijk om te weten
5. dat vind ik helemaal niet belangrijk om te weten

E4b. Wat gebeurt er volgens u met de dieren nadat de dierproeven zijn uitgevoerd?

<PM: OPEN, NIET NACODEREN>

F. Terugdringen van dierproeven

Er zijn verschillende mogelijkheden om het gebruik van proefdieren terug te dringen of om het voor de dieren minder pijnlijk te maken.

F1. In hoeverre bent u bekend met onderstaande mogelijkheden om dierproeven te verminderen?

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE INITIATIEVEN, IN DE KOLOMMEN DE ANTWOORDCATEGORIEËN, STELLINGEN RANDOM AANBIEDEN

Stellingen:

- meer onderzoeksresultaten boeken met minder proefdieren
- het lijden van dieren tijdens de proef verminderen door een goede verzorging en door ze te verdoven bij pijnlijke behandelingen
- proeven houden op gekweekte weefsels in plaats van dieren
- proeven houden op ongewervelde dieren in plaats van gewervelde dieren
- het gebruik van computersimulaties

Antwoordcategorieën:

1. zeer goed mee bekend
2. goed mee bekend
3. enigszins mee bekend
4. niet erg mee bekend
5. helemaal niet mee bekend

F2. In hoeverre denkt u dat deze mogelijkheden om dierproeven te verminderen snel toepasbaar zijn? Zegt u:

1. dit wordt nu al toegepast
2. dit kan onmiddellijk worden toegepast
3. dit kan binnenkort worden toegepast
4. er zal wel enige tijd overheen gaan voordat dit kan worden toegepast
5. het zal lang duren voordat dit kan worden toegepast
6. het zal nog heel lang duren voordat dit kan worden toegepast

F3. En in hoeverre denkt u dat deze initiatieven om dierproeven te verminderen het aantal dierproeven omlaag zal brengen? Zegt u:

1. deze initiatieven leiden tot een volledige afschaffing van dierproeven
2. deze initiatieven leiden ertoe dat het grootste deel van de dierproeven zal worden afgeschaft
3. deze initiatieven leiden ertoe dat de helft van de dierproeven zal worden afgeschaft
4. deze initiatieven leiden ertoe dat een klein deel van de dierproeven zal worden afgeschaft
5. deze initiatieven leiden ertoe dat het aantal dierproeven gelijk kan blijven

F4. Wanneer denkt u dat dierproeven tot het verleden behoren?

- nooit
- over ... jaar (open vraag)

G. Organisaties die invloed hebben op aantal en doel dierproeven

G1. Wie heeft volgens u invloed op het aantal dierproeven dat in Nederland wordt uitgevoerd en op het doel waarvoor ze gebruikt worden?

PM: STAKEHOLDERS RANDOMISEREN

- overheid
- wetenschap
- dierenbescherming of andere dierenbelangengroeperingen
- de volksvertegenwoordiging
- industrie
- media

1. zeer veel invloed
2. veel invloed
3. enigszins invloed
4. niet veel invloed
5. helemaal geen invloed

G2. In welke mate heeft u vertrouwen in de volgende partijen als het gaat om het verminderen van het aantal dierproeven dat momenteel in Nederland wordt uitgevoerd?

- overheid
- wetenschap
- dierenbescherming of andere dierenbelangengroeperingen
- de volksvertegenwoordiging
- industrie
- media

1. zeer veel vertrouwen
2. veel vertrouwen
3. enigszins vertrouwen
4. niet veel vertrouwen
5. helemaal geen vertrouwen

H. Segmentatie

H1. Hierna volgt nog een aantal stellingen. Kunt u aangeven in hoeverre u het met onderstaande stellingen eens of oneens bent?

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE STELLINGEN, IN DE KOLOMMEN DE ANTWOORDCATEGORIEËN, STELLINGEN RANDOM AANBIEDEN

Stellingen:

- de overheid doet er alles aan om het aantal dierproeven te verminderen
- dierproeven zullen altijd noodzakelijk blijven
- het aantal dierproeven kan drastisch omlaag
- dierproeven met ongewervelde dieren vind ik acceptabel
- dierproeven met kleine gewervelde dieren vind ik acceptabel
- ik weet eigenlijk weinig van dierproeven
- ik zoek wel eens naar informatie over dierproeven

Antwoordcategorieën:

1. helemaal mee eens
2. mee eens
3. neutraal
4. mee oneens
5. helemaal mee oneens

I. Dilemma's

Wij presenteren u drie dilemma's. U krijgt bij elk dilemma een schuif. U kunt deze verzetten al naar gelang u kiest voor het ene uiterste of het andere.

- I1. In welke omgeving lijden dieren het meest: de Bio-industrie of laboratoria waar dierproeven worden gehouden?

PM: SCHUIF INVOEREN WAARBIJ DE BIO-INDUSTRIE LINKS STAAT EN LABARATORIA WAAR DIERPROEVEN WORDEN GEHOUDEN RECHTS

- I2. Wat is belangrijker voor u: het beschikbaar komen van medicatie voor ernstige zieken of het welzijn van (proef)dieren?

PM: SCHUIF INVOEREN WAARBIJ DE EIGEN GEZONDHEID LINKS STAAT EN HET WELZIJN VAN PROEFDIEREN RECHTS

- I3. Als u denkt aan een muis. Waar plaatst u dit dier? Is het eerder een plaagdier (waarvan u overlast heeft) of een huisdier?

PM: SCHUIF INVOEREN WAARBIJ PLAAGDIER LINKS STAAT EN HUISDIER RECHTS

J. Slotvraag

De laatste vraag gaat over uzelf. Kunt u aangeven of één van de volgende beschrijvingen van toepassing is op u of niet.

1. Ik ben lid van een organisatie die zich bezighoudt met dierenwelzijn (dierenbescherming, wakker dier, et cetera)
2. Ik let er bij mijn dagelijkse boodschappen op dat ik geen producten koop waarmee dierproeven gemoeid zijn
3. Ik heb wel eens actie gevoerd tegen de bio-industrie
4. Ik heb wel eens actie gevoerd tegen de bontfokkerij
5. Ik heb wel eens actie gevoerd tegen het gebruik van proefdieren

PM: GRID MET IN DE RIJEN DE STELLINGEN, IN DE KOLOMMEN JA/NEE; MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK. CODE 3, 4 EN 5 UITSLUITEN VAN HET SAMPLE

Dit waren de vragen. Wij danken u hartelijk voor uw deelname.

Achtergrondvariabelen meenemen uit sample:

- *geslacht*
- *leeftijd*
- *opleiding*
- *regio*
- *huishoudgrootte*
- *politieke voorkeur (links – rechts)*
- *voorkeur voor politieke partij*
- *geloofsovertuiging*
- *Roper indeling*

En hier ook de vragen over mediagedrag (extra optie)

Bijlage 3: Basis voor de segmentatie

We hebben de mate van kennis van burgers afgeleid van de antwoorden op vragen naar het aantal dierproeven per jaar (C2), de ontwikkeling van het aantal dierproeven (C3), de kennis van het verbod op dierproeven ten behoeve van het ontwikkelen van cosmetica (D1), de meest toegepaste doeleinden voor dierproeven (E1) en organisaties die invloed hebben op het aantal dierproeven in Nederland (G1). We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- goed op de hoogte;
- redelijk op de hoogte;
- slecht op de hoogte.

We hebben de mate waarin groepen binnen de Nederlandse bevolking de overheid vertrouwen als het gaat om het omlaag brengen van het aantal dierproeven afgeleid van antwoorden op de vraag 'in welke mate heeft u vertrouwen in de volgende partijen als het gaat om het verminderen van het aantal dierproeven dat momenteel in Nederland wordt uitgevoerd'. We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- kritisch over de opstelling van de overheid;
- hebben de neiging om de opstelling van de overheid te bekritisieren;
- hebben geen besliste mening over de opstelling van de overheid.

We hebben de mate van acceptatie van - en het ervaren van de noodzaak voor dierproeven afgeleid van vraag B.1. (in hoeverre vindt u het acceptabel dat voor het tegengaan van ziekten of de bevordering van de veiligheid van geneesmiddelen, voedselveiligheid, veiligheid van verzorgingsproducten, veiligheid van vaccinaties en de veiligheid van stoffen dierproeven worden ingezet). We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- accepteren dierproeven en zien de noodzaak;
- neutraal over acceptatie en noodzaak van dierproeven;
- zien amper een noodzaak voor het houden van dierproeven.

We hebben de mate waarin groepen binnen de Nederlandse bevolking zich op de hoogte voelen van dierproeven afgeleid van antwoorden op de vraag in 'hoeveer voelt u zich op de hoogte van het aantal dierproeven in Nederland' (C1). We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- voelen zich min of meer op de hoogte;
- voelen zich slecht op de hoogte.

We hebben de morele afweging die groepen binnen de Nederlandse bevolking maken met betrekking tot dierenwelzijn afgeleid van antwoorden op het dilemma in 'kiest u eerder voor het beschikbaar komen van medicatie tegen ernstige ziektes of voor dierenwelzijn' (I2). We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- sterk voor de ontwikkeling van medicatie, ook als dat ten koste van het welzijn van proefdieren gaat;
- kiezen uiteindelijk voor de ontwikkeling van medicatie ten koste van dierenwelzijn;
- het welzijn van dieren telt zwaarder.

Tenslotte hebben we de persoonlijke interesse van groepen binnen de Nederlandse bevolking afgeleid van antwoorden op de stelling 'dierproeven en proefdieren is een onderwerp dat mij bezighoudt' (D1) en de stellingen 'ik zoek wel eens naar informatie over dierproeven' en 'ik weet eigenlijk weinig van dierproeven' (H1). We hebben groepen respondenten geïdentificeerd op gelijkvormige antwoordprofielen in:

- meeste persoonlijke interesse;
- redelijke persoonlijke interesse;
- minste persoonlijke interesse.